

НЕЗАЛЕЖНІ АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ І ОРГАНИ ВЛАДИ:

чи є просування
у двосторонній
співпраці?

Аналітичний звіт

Київ, 2016

АВТОРИ АНАЛІТИЧНОГО ЗВІТУ:

Руслан КЕРМАЧ
Андрій СУХАРИНА

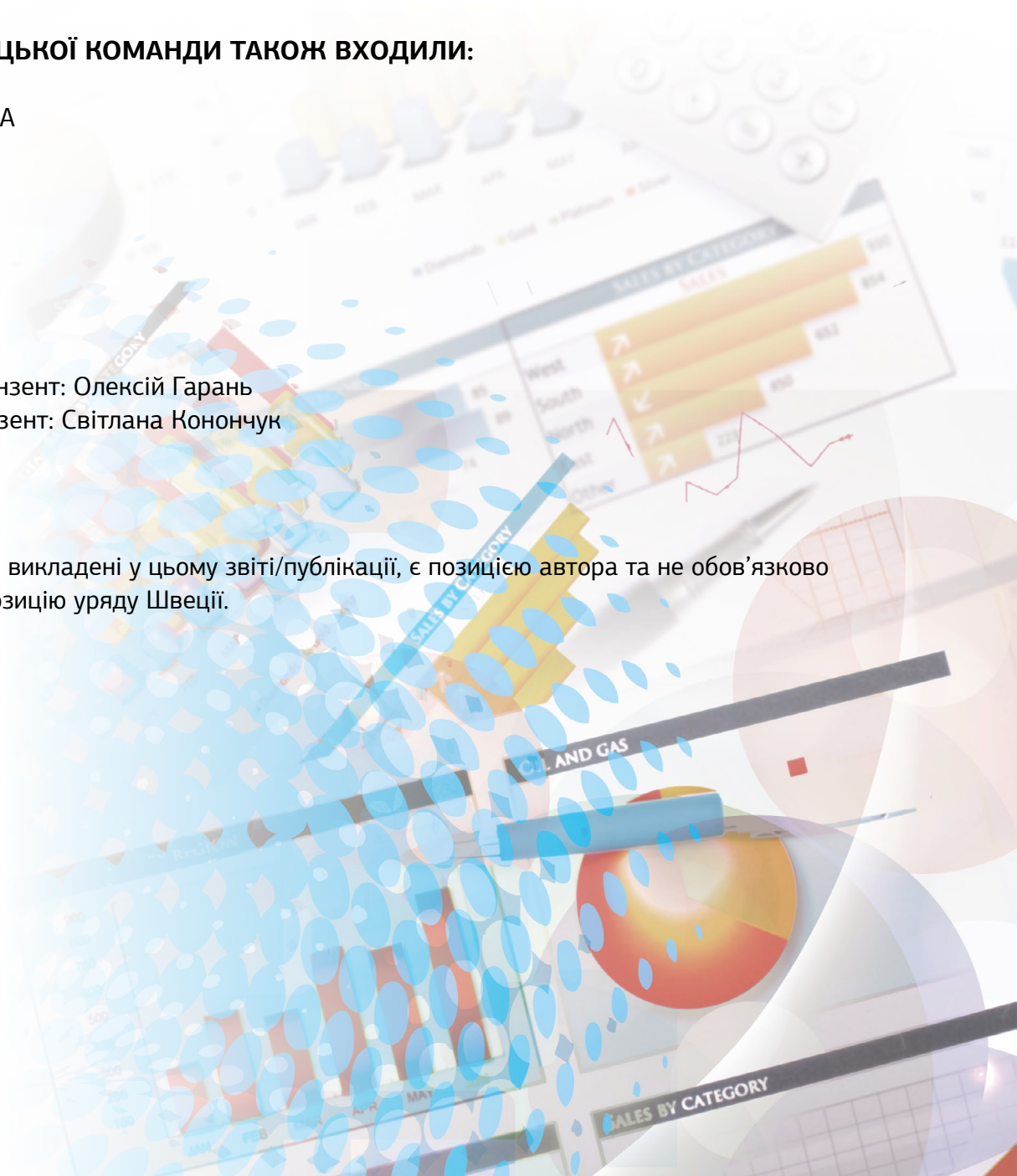
ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМАНДИ ТАКОЖ ВХОДИЛИ:

Ірина БЕКЕШКІНА
Юрій ГОРБАНЬ
Ірина ФІЛІПЧУК

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Внутрішній рецензент: Олексій Гарань
Зовнішній рецензент: Світлана Конончук

Думки та позиції, викладені у цьому звіті/публікації, є позицією автора та не обов'язково відображають позицію уряду Швеції.

Зміст:

Реформи як виклик і шанс для оновлення країни.....	8
Методологія дослідження.....	9
Основні результати опитування представників влади та недержавних аналітичних центрів.....	11
• Ставлення представників влади до недержавних аналітичних центрів: ознайомлення, отримання інформації, використання.....	11
• Вплив аналітичних центрів на вироблення політики.....	13
• Хто є основними «споживачами» продукції аналітичних центрів?.....	14
• Канали впливу, або як і через кого аналітичні центри впливають на формування політики?.....	15
• Готовність та механізми співпраці аналітичних центрів та влади.....	16
• Критерії вибору неурядових аналітичних центрів для співпраці: на що орієнтуються представники влади?.....	18
• Які основні перешкоди для продуктивної співпраці недержавних аналітичних центрів та органів влади?.....	19
• Як змінилась динаміка співпраці між неурядовими аналітичними центрами та органами влади і місцевого самоврядування?.....	21
• Співпраця недержавних аналітичних центрів між собою.....	22
• Хто платитиме за аналітику: фінансовий бік питання співробітництва.....	23
• Яка проблематика досліджень сьогодні є найбільш актуальною: думки аналітичних центрів та представників влади.....	24
• Найбільш авторитетні для представників влади неурядові аналітичні центри.....	26
• ЗМІ та неурядові аналітичні центри: співпраця і взаємочористь.....	27
Основні рекомендації щодо посилення впливовості недержавних аналітичних центрів та ефективності співпраці з владою.....	29
Результати опитування	
Додаток 1. Опитування органів державної влади та місцевого самоврядування.....	32
Додаток 2. Опитування неурядових організацій та аналітичних центрів.....	45
Додаток 3. Опитування представників засобів масової інформації (ЗМІ).....	55

Незалежні аналітичні центри і органи влади: чи є просування у двосторонній співпраці?

Представлений аналітичний звіт підсумовує результати чергового дослідження, спрямованого на вивчення якісних аспектів співпраці між органами влади та неурядовими аналітичними центрами в Україні.

Наскільки представники влади – центральних органів виконавчої та законодавчої влади, органів місцевого самоврядування – готові до співпраці з неурядовими аналітичними центрами?

Що заважає такій співпраці і яким повинен бути кінцевий «продукт» аналітичних центрів? Від чого залежить здатність аналітичного центру впливати на процес формування політики?

Як за останній рік змінилась динаміка співпраці неурядових аналітичних центрів із органами державної влади і місцевого самоврядування?

Ці та інші питання стали основним предметом дослідження, що його нещодавно провів Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

Дослідження було ініційоване Міжнародним фондом «Відродження» та проходило в межах «Ініціативи з розвитку аналітичних центрів», яка реалізується Міжнародним Фондом «Відродження» у партнерстві з Фондом розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. Результати проведеного дослідження будуть представлені в рамках конференції «Роль аналітичних центрів у ключових реформах в Україні», що має відбутись в місті Києві 16 листопада 2016 року.

Опитування було проведене у період з 20 вересня по 28 жовтня 2016 року методом розсилки анкет-опитувальників електронною поштою. Від органів державної влади та місцевого самоврядування зголосились взяти участь в опитуванні загалом 90 респондентів. Із них 68 опитаних представляють державні органи виконавчої та законодавчої влади, тоді як 22 респонденти – представники органів місцевого самоврядування в Україні. Також в рамках цього річного дослідження було опитано 56 представників неурядових аналітичних центрів в Україні. Серед них 39 респондентів представляють київські або загальнонаціональні неурядові аналітичні центри, а 17 з опитаних експертів працюють в регіональних організаціях (зокрема, у Львові, Харкові, Чернівцях, Кропивницькому, Дніпрі, Одесі, Чернігові, Вінниці, Маріуполі та Слов'янську). Нарешті, останньою групою опитаних були 37 представників національних та регіональних ЗМІ.

Додатково, в рамках цього річного дослідження було також проведено 15 глибинних інтерв'ю: з представниками органів центральної влади (8 інтерв'ю), з представниками ЗМІ (5 інтерв'ю), членами Національної Ради реформ (2 інтерв'ю).

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО

90

РЕСПОНДЕНТІВ

ІЗ НИХ

68

РЕСПОНДЕНТІВ
ВІД ОРГАНІВ ВЛАДИ

22

РЕСПОНДЕНТИ
ВІД ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

ЗАГАЛОМ ОПИТАНО

56

ПРЕДСТАВНИКІВ
АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

ІЗ НИХ

39

КИЇВСЬКІ АБО
ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНІ
НЕУРЯДОВІ

17

ЕКСПЕРТИ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ
В РЕГІОНАЛЬНИХ
ОРГАНІЗАЦІЯХ

ДОДАТКОВО ПРОВЕДЕНО ІНТЕРВ'Ю

15

РЕСПОНДЕНТІВ

ІЗ НИХ

8

ПРЕДСТАВНИКИ ОРГАНІВ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВЛАДИ

5

ПРЕДСТАВНИКИ ЗМІ

2

ЧЛЕНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ
РЕФОРМ

” За результатами проведеного опитування можна зробити наступні ключові висновки:

- Представники органів влади всіх рівнів й надалі висловлюють готовність співпрацювати з неурядовими аналітичними центрами (НАЦ). Рівень загальної обізнаності опитаних представників влади щодо діяльності НАЦ є достатньо високим. Більше 1/3 опитаних відзначили добру обізнаність щодо діяльності НАЦ. Але лише кожен п'ятий респондент від влади постійно користується матеріалами та кожен десятий співпрацює з НАЦ на регулярній основі. При цьому практично всі без винятку опитані чиновники декларують необхідність або регулярної, або ситуативної співпраці з неурядовими аналітичними центрами.
- При виборі аналітичного центру для співпраці представники органів влади, так само як і минулого року, орієнтуються передовсім на якість оприлюднених центром аналітичних матеріалів, репутацію центру, його загальну діяльність (об'єктивність, політичну незаангажованість) та наявність в центрі фахівців з відповідної тематики. Свідомо або ні, але помітно незначна кількість опитаних чиновників відзначили значущість таких критеріїв для вибору центру, як наявність особистих зв'язків у відносинах з НАЦ та фінансовий аспект наявності грантів чи коштів на виконання необхідної аналітичної роботи.
- Майже половина опитаних представників владних органів вважають, що діяльність НАЦ впливає або скоріше впливає на діяльність органів влади. При цьому основними каналами такого впливу, на їхню думку, виступають ЗМІ (вплив на громадську думку) та залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень. Порівняно з минулим роком зросла частка респондентів у владі, що відзначають наявність, на противагу опосередкованому, ще й безпосереднього впливу НАЦ на публічну політику в Україні.
- Спроможність аналітичних центрів проводити успішну адвокацію свого продукту та системно впливати на формування політики значною мірою залежить від здатності НАЦ об'єднуватись в партнерські коаліції (на кшталт «Реанімаційного пакету реформ»), що цілеспрямовано просувають свої напрацювання на державний рівень. Результати опитування засвідчили достатньо високий рівень системної кооперації в неурядовому секторі України, коли більшість опитаних організацій співпрацюють між собою на постійній основі або принаймні час від часу.
- Дослідження підтвердило наявність наступних системних перешкод до розвитку співпраці влади і неурядових аналітичних центрів: брак державного фінансування, відсутність належної політичної культури, політична (або комерційна) ангажованість органів влади та невміння державних органів працювати з НАЦ. Представники владних структур, зі свого боку, відзначають в числі основних претензій до неурядових організацій: можливу нереалістичність аналізу та відірваність від українських реалій, а також орієнтацію НАЦ у своїй діяльності на міжнародних донорів.

- Позитивним сигналом може бути загальне зростання за останній рік сегменту задоволених аналітичною роботою НАЦ серед представників влади, що відбулось паралельно із зменшенням частки тих, хто вказує на «політичну ангажованість» в роботі неурядових аналітичних центрів.
- Вагома частина опитаних цього року респондентів як від органів влади, так і від неурядового сектору відзначають зростання їхньої двосторонньої співпраці протягом останнього року, тоді як на зменшення такої співпраці вказала незначуща кількість опитаних з обох сегментів.
- У той же час майже 1/4 опитаних цього року чиновників готові «обходитись власними силами» замість звернення по експертну допомогу до аналітичних центрів в разі потреби. Такий підхід, зокрема, може свідчити про проблему нехтування у сегменті органів влади важливістю фактору фаховості та професійної експертизи в контексті вироблення тих чи інших рішень чи публічних політик.
- Той факт, що ключовим джерелом фінансування роботи неурядових аналітичних центрів й надалі виступають передовсім міжнародні донори, дає останнім вагомі важелі впливу на посилення синергії між донорської допомогою, пропозицією НАЦ та запитом на аналітику з боку державних інституцій. Аби заохотити НАЦ до посилення співпраці з органами влади, міжнародні донори можуть створювати відповідні стимули матеріального характеру як, наприклад, впровадження (бодай тимчасово) моделі фінансової співучасті, за якої донори частково відшкодуватимуть видатки державних структур в частині їхнього фінансування роботи неурядових аналітичних центрів на замовлення цих державних структур.

” Реформи як виклик і шанс для оновлення країни

Впровадження системних реформ й надалі залишається надзвичайно актуальним та важливим пріоритетом для України. Без успішної імплементації найближчим часом реформаторського порядку денного Україна ризикує втратити орієнтири для подальшого розвитку та можливості економічного зростання. Лише системна робота в цьому напрямку та незворотні позитивні перетворення в основних сферах суспільно-політичного та економічного життя можуть надати для країни шанс не опинитись серед світових аутсайдерів.

В умовах помітного уповільнення останнім часом темпу впровадження реформ та прагнення тих чи інших владних структур загальмувати загальну динаміку перетворень постає загроза остаточно втратити шанс на успіх проекту «Нової України» – країни рівних та відкритих можливостей, вільної від корупції, з ефективною функціональною демократією та високими соціально-економічними стандартами розвитку.

Україна й надалі значною мірою залежить від підтримки своїх західних партнерів, міжнародних кредиторів та донорських організацій, які надають не тільки фінансову, технічну, але ще й надзвичайно цінну експертну підтримку для українських державних інститутів в контексті вироблення та впровадження необхідних реформ. Адже, очевидно, що проведення складних структурних перетворень в основних сферах суспільного життя – економічній, соціальній, військовій, енергетичній, правовій, освітній чи культурній – має ґрунтуватися передовсім на глибокому фаховому аналізі проблем та виробленні аналітично виважених, якісних концепцій, рішень та публічних політик.

Але так склалось, що ані парламент, ані політичні партії, ані міністерства не мають власних аналітичних закладів, які займалися б виробленням потрібного аналітичного продукту в контексті впроваджуваних реформ. Державні дослідницькі організації – інститути, академії наук та й навіть відомчі інститути – більш орієнтовані на наукові дослідження і не надто оперативні у вирішенні нагальних завдань, з якими стикаються в повсякденній роботі органи державної влади і місцевого самоврядування.

В світлі цього стратегічно важливим для органів державної влади та місцевого самоврядування партнером та радником у процесі впровадження необхідних реформ мають ставати неурядові аналітичні центри (НАЦ). Вони досить динамічно розвиваються останнім роками в Україні, нарощуючи свій інституційний та експертно-аналітичний потенціал. При цьому важливою перевагою аналітичних організацій з неурядового сектору є саме їхня відносна віддаленість, незалежність та неприв'язаність безпосередньо до державно-бюрократичних

інтересів. Наявність такого роду залежності може доволі негативно позначатись на якості та об'єктивності аналітичних розробок.

Напрацювання неурядових аналітичних центрів здатні, натомість, запропонувати органам державної влади доволі зважену та рівновіддалену від інтересів лобістських груп картину реального стану ситуації у тій чи іншій сфері, що потребує перетворень, і так само виважено та неупереджено представити інноваційні якісні ідеї, концепції та політики в частині реформування цих основних сфер життя країни.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

В рамках цього річного дослідження було опитано представників чотирьох основних секторів: органів центральної влади, органів місцевого самоврядування, експертів неурядових громадських організацій (аналітичних центрів) та засобів масової інформації (ЗМІ). Основним компонентом дослідження було опитування представників влади, яке мало на меті з'ясувати ступінь готовності до співпраці з недержавними аналітичними центрами, тематику та формат аналітичних матеріалів цікавих органам влади, а також виявити чинники, що заважають конструктивній співпраці між органами влади та незалежними аналітичними центрами. **Всього було опитано 198 експертів (включно з 15 глибинними інтерв'ю).**

Опитування було проведено у період з 20 вересня по 28 жовтня 2016 року методом електронної розсилки анкет-опитувальників електронною поштою, через соціальні мережі або шляхом персонального поширення відповідних анкет серед експертів. Від органів центральної влади та місцевого самоврядування в опитуванні взяли участь **90 респондентів.**

Із них 67 опитаних респондентів представляють державні органи виконавчої та законодавчої влади в Україні:

- представників центральних органів виконавчої влади – 15
- представників Адміністрації Президента України – 1
- депутатів Верховної Ради України та їхніх помічників – 21
- представників місцевих державних адміністрацій – 30

Поряд з цим в опитуванні виявили готовність взяти участь ще 23 представники органів місцевого самоврядування: місцевих рад та виконавчих комітетів місцевих рад. Варто зазначити, що респонденти саме цього рівня виявили найменший

ОПИТАНО

90

РЕСПОНДЕНТІВ

ІЗ НИХ 67

РЕСПОНДЕНТИ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

15

ПРЕДСТАВНИКИ
ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ
ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

1

ПРЕДСТАВНИКИ
АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ

21

ДЕПУТАТИ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
ТА ЇХНІ ПОМІЧНИКИ

30

ПРЕДСТАВНИКИ
МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ
АДМІНІСТРАЦІЙ

15

ГЛИБИННИХ
ІНТЕРВ'Ю

8

ПРЕДСТАВНИКІВ
ОРГАНІВ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВЛАДИ

5

ПРЕДСТАВНИКИ
ЗМІ

2

ЧЛЕНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ
РЕФОРМ

рівень готовності співпрацювати та брати участь в цьогорічному опитуванні. Це власне й стало причиною доволі незначної кількості отриманих відповідей в рамках дослідження саме в цьому сегменті респондентів.

Крім представників органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва також паралельно опитав у період **з 20 вересня по 28 жовтня 2016 року** експертів з неурядових громадських організацій та аналітичних центрів. Загалом було опитано 56 респондентів цього рівня, серед яких 39 респондентів представляють київські або загальнонаціональні громадські організації та аналітичні центри, тоді як 17 з опитаних експертів працюють в регіональних організаціях (зокрема, у Львові, Харкові, Чернівцях, Кропивницькому, Дніпрі, Одесі, Чернігові, Вінниці, Маріуполі та Слов'янську). В рамках опитування добирались найбільш відомі та авторитетні громадські організації та неурядові аналітичні центри України. Опитування останніх було продиктовано необхідністю отримати цілісне розуміння проблем та принципів розходжень, що виникають у площині двосторонньої співпраці між органами влади та неурядовими аналітичними центрами (НАЦ).

Важливу групу опитуваних в рамках дослідження представляли працівники засобів масової інформації (ЗМІ). Всього впродовж періоду з 20 вересня по 28 жовтня 2016 року було опитано 37 представників національних та регіональних ЗМІ, зокрема, друкованих ЗМІ (газет, журналів), телебачення, радіо, інформаційних агенцій, електронних інтернет-видань та громадської організації, що займається питаннями ЗМІ. Доцільність введення представників ЗМІ в дослідження обумовлена тим, що останні виступають в ролі споживачів продукції аналітичних центрів та одночасно як ключові посередники-містки у донесенні результатів роботи НАЦ до органів влади та громадськості загалом.

Задля отримання більш ґрунтовного якісного розуміння ролі аналітичних центрів у взаємодії із органами влади та місцевого самоврядування Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва включив в дослідження як окрему методологічну складову також проведення додатково 15 глибинних інтерв'ю: з представниками органів центральної влади (8 інтерв'ю), з представниками ЗМІ (5 інтерв'ю), членами Національної Ради реформ (2 інтерв'ю).

” Ставлення представників влади до недержавних аналітичних центрів: ознайомлення, отримання інформації, використання

Судячи лише з відповідей експертного опитування можна констатувати, що представники органів влади непогано ознайомлені з діяльністю недержавних аналітичних центрів. Однак, з огляду на застосовану методологію, потрібно зауважити, що такі результати є коректними тільки для тих осіб, які виявили бажання взяти участь в дослідженні та проявили інтерес, що є абсолютною меншістю, порівняно з кількістю тих, які запрошувались до участі та яким надсилались анкети експертного опитування. Отримані результати підтверджують також глибинні інтерв'ю з представниками органів влади. Однак незважаючи на порівняно високий рівень самооцінки знань про НАЦ, можна констатувати, що владні особи користуються послугами та загалом знають про порівняно невелике коло неурядових аналітичних центрів, які вже функціонують впродовж тривалого часу або ж успішно зайняли певну нішу на відповідному ринку експертно-аналітичних послуг.

Близько 2/5 всіх опитаних представників органів влади вважають, що добре знають про діяльність недержавних аналітичних центрів. Приблизно така ж кількість опитаних кажуть про поверхову обізнаність щодо діяльності аналітичних центрів. І, врешті-решт, ще 1/5 частина респондентів зазначила, що знає мало або ж фактично не знає нічого про діяльність аналітичних центрів.

Серед регіональних учасників опитування – представників органів місцевого самоврядування та обласних державних адміністрацій рівень знання про діяльність неурядових аналітичних центрів дещо нижчий, аніж серед представників органів центральної влади (ЦОВВ) чи

Верховної Ради, однак ця різниця не є особливо помітною. В той же час, серед регіональних респондентів від влади більшою мірою поширена думка, що на місцях немає фахових НАЦ, до яких можна звертатись у разі потреби.

Порівнюючи свіжі дані з результатами попередніх опитувань, можна стверджувати, що рівень обізнаності залишається порівняно стабільним впродовж трьох останніх опитувань, незначною мірою коливаючись в бік зменшення чи збільшення. Однією з можливих причин цього є стабільність основних джерел отримання інформації про діяльність НАЦ. Основними такими каналами інформації про роботу НАЦ опитані називають передовсім ЗМІ (більше половини) та сайти аналітичних центрів (майже половина). Третім основним каналом отримання інформації про діяльність НАЦ є їхні заходи – презентації, конференції, круглі столи (третина опитаних). Ці три джерела інформації респонденти від влади називали і в рамках минулорічного опитування, хоча й у дещо іншій послідовності. В той же час, лише кожен п'ятий опитаний чиновник ознайомлений з матеріалами, які НАЦ готували безпосередньо для нього чи для органу влади, де він працює. Такий же показник можна було спостерігати і в попередньому опитуванні, що є свідченням недостатньо глибокої співпраці між владою та аналітичними центрами. Очевидно, про наявність прогресу в контексті цієї співпраці можна буде говорити за умови значного приросту показників безпосереднього знайомства з матеріалами НАЦ, які прицільно розробляються для конкретних органів влади.

2/3 опитаних цього року представників ор-

ганів влади зазначили, що їм загалом потрібні матеріали, які розробляють недержавні аналітичні центри, і майже чверть – що дуже потрібні. Такий високий рівень затребуваності свідчить більше про наявний потенціал співпраці, оскільки реальний рівень залученості, з огляду на цілу низку причин, про які йтиметься далі, є набагато нижчим.

Спираючись на матеріали проведених глибинних інтерв'ю з представниками Верховної Ради та Кабінету Міністрів, можна стверджувати, що матеріали НАЦ все-таки використовуються як для формування політик, так і для їхнього моніторингу та аналізу. Значну популярність мають матеріали щодо опитування громадської думки, аналізу та розробки рекомендацій в сфері зовнішньої політики, а також аналіз законопроектів на предмет «підводних каменів» чи «корупційних елементів». Водночас можна говорити, що існують певні «сліпі зони», на які, судячи з матеріалів інтерв'ю, НАЦ

фактично не звертають належної уваги. Йдеться передовсім про сфери спорту та культури, у полі яких аналітичні центри майже не працюють, хоча відповідний запит на аналітику у цих сферах серед органів влади є. Причини цього на думку посадовців – недостатнє фінансування аналітики щодо вищеназваних сфер та менший інтерес суспільства до цих аспектів суспільної дійсності.

Примітно, що згідно з експертним опитуванням, видимого прогресу у співпраці НАЦ і органів влади не помітно, тоді як матеріали інтерв'ю з топ-чиновниками свідчать про певну інтенсифікацію співпраці, зокрема, в частині зростання зацікавленості та використання матеріалів у розробці державних рішень чи публічних політик. Щодо каналів отримання інформації про діяльність НАЦ, то для органів влади вони не змінилися, а пряма взаємодія (підготовка цільових матеріалів для конкретних органів влади) залишається на порівняно низькому рівні.

”” Вплив аналітичних центрів на вироблення політики

Майже половина опитаних представників владних органів вважають, що діяльність НАЦ впливає або скоріше впливає на діяльність органів влади. Ця частка фактично не змінилась порівняно з минулим роком, хоча дещо збільшилась частка скептиків. Паралельно до цього відбулось незначне зменшення частки тих, хто так і не зміг визначитись стосовно наявності чи відсутності впливу аналітичних центрів на вироблення політики. Найбільш скептично оцінюють можливість впливу НАЦ на формування політики опитані цього року журналісти. Серед них лише трохи більше третини вважають, що такий вплив має місце, а ще третина не змогли визначитись щодо цього питання. Самі ж експерти неурядового сектору найбільш оптимістично оцінюють потенційний вплив незалежних аналітичних центрів на формування реальної політики: серед них абсолютна більшість говорить про наявність такого впливу.

На декларативному рівні серед представників органів влади спостерігається високий рівень бажання співпрацювати з недержавними аналітичними центрами. Принаймні на словах про необхідність регулярної співпраці говорять майже 2/3 від загальної кількості респондентів у владі, тоді як ще третина готові до ситуативної співпраці. Лише один опитаний заявив про те, що співпраця органів влади та НАЦ є зайвою.

Дотичним підтвердженням необхідності в матеріалах, які розробляють НАЦ для органів влади, є використання цих матеріалів представниками владних органів. Так, 4/5 загальної кількості опитаних заявили про те, що так чи інакше використовують аналітичні матеріали НАЦ. При цьому, 1/5 загальної кількості опита-

них чиновників говорили про регулярне використання аналітичних матеріалів, які розробляють НАЦ.

Доволі прикрим в цьому контексті є наявність наступної диспропорції: рівень використання матеріалів НАЦ опитаними посадовими особами є відчутно вищим, аніж інституційна співпраця між органами влади та НАЦ. Більше 1/3 респондентів, які представляють органи влади, декларують, що органи, в яких вони працюють ніколи не співпрацювали з аналітичними центрами, і лише трохи більше десятої частини мають більш-менш регулярну співпрацю. Відповідно, можемо стверджувати про певну інституційну інертність владних органів, де рівень індивідуальної залученості до використання аналітики є вищим, аніж організаційної.

У глибинних інтерв'ю з топ-посадовцями можна спостерігати, що органи влади беруть до уваги дослідження аналітичних центрів, хоч і не завжди використовують їх при формуванні публічних політик. У певних випадках така ситуація відбувається за умови непрактичності (відірваності від реальності) рекомендацій тощо. Проте в певних сферах реалізуються «дорожні карти реформ», які були розроблені експертами з НАЦ і держава взяла на себе обов'язки з реалізації, внаслідок чого можна судити про високий рівень кооперації НАЦ і органів влади в окремих сферах.

Більшість опитаних цього року представників неурядових аналітичних центрів відзначають наявність в них ситуативного досвіду співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування, тоді як відносна меншість опитаних респондентів від НАЦ зазначає, що співпрацює

з органами влади та місцевого самоврядування на постійній основі. Лише двоє з опитаних експертів з неурядового сектору визнали, що їхні організації із владою не працюють зовсім. Втім, у разі співпраці неурядового аналітичного центру з органами державної влади, майже третина з опитаних представників НАЦ зазначали, що саме вони виступали ініціаторами такої співпраці, тоді як на ініціативу щодо співпраці з боку відповідних державних органів вказали лише троє з опитаних цього року представників НАЦ. Також кожен сьомий опитаний представник громадського сектору відзначив роль донорських організацій, що фінансували відповідну роботу, у налагодженні співпраці між НАЦ та органами державної влади.

З результатів експертного опитування можна констатувати, що впродовж року рівень

співпраці між державними органами та НАЦ особливо не змінився, однак є певний прогрес у впровадженні прямої співпраці, коли такі центри залучаються до розробки стратегій та конкретних рішень у певних сферах. Окрім того, топ-посадовці стверджують, що після Революції Гідності зникло жорстке протистояння влади і громадянського суспільства, і відтак вони готові до співпраці та потребують якісної аналітики. Поза тим, остання має бути адаптована до реалій роботи держорганів та опиратись на ті ресурси, які держава може залучити, а рекомендації повинні бути реалістичними та збалансованими. Відповідно, розвиток прямої співпраці з органами влади для НАЦ є можливим за умови підготовки якісних матеріалів, продуманої комунікації та послідовної роботи з адвокації вироблених рекомендацій.

» Хто є основними «споживачами» продукції аналітичних центрів?

У загальній ієрархії «споживання» аналітичних матеріалів за останні роки відчутних зрушень не відбулось. ЗМІ, організації громадянського суспільства та міжнародні фонди й надалі залишаються основними суб'єктами, на кого орієнтована продукція неурядових аналітичних центрів. Така думка побутує серед представників органів влади, неурядового сектору та в середовищі представників ЗМІ. Так, близько половини опитаних експертів від влади вказують на ЗМІ і на громадський сектор як основних споживачів продукції НАЦ.

Разом з тим цього року, якщо порівняти із результатами минулорічного опитування, відчутно більше респондентів від громадського сектору вказують також й на органи центральної влади як важливого «споживача» таких матеріалів. Останнє слугує опосередкованим свідченням можливого зростання темпів співробітництва між неурядовими аналітичними центрами та органами влади.

Виходячи з матеріалів глибинних інтерв'ю, можемо констатувати, що представники органів влади висловлюють нормативний ідеал про

ЦОБВ та органи місцевого самоврядування як основних споживачів аналітичних матеріалів, однак визнають, що на практиці цей принцип не реалізується достатньою мірою. Зазначається також важливий фактор споживання аналітичних матеріалів громадянським суспільством, оскільки НАЦ в цьому ключі виконують більше роз'яснювальні та просвітницькі функції.

Відтак, можна говорити, що взаємодія між ор-

ганами влади перебуває у процесі становлення. Чинovníки топ-рівня розуміють важливість використання аналітичних напрацювань, однак в силу певного переліку факторів така співпраця є ситуативною та часто непрямомою. Відповідно, основними споживачами матеріалів НАЦ наразі залишаються ЗМІ та організації громадського суспільства, а органи влади поки що є радше другорядними споживачами аналітики.

Канали впливу, або як і через кого аналітичні центри впливають на формування політики?

Як і в ході попередніх опитувань, канали впливу НАЦ на формування державної політики називаються переважно непрямі або опосередковані. Так, більше половини опитаних представників органів влади переконані у тому, що аналітичні центри можуть впливати на формування політики за допомогою ЗМІ та через формування громадської думки стосовно певних питань, тоді як менше половини вказують на наявність безпосереднього впливу аналітичних центрів, яким є залучення НАЦ органами влади для розробки стратегій та вироблення рішень у певних сферах.

Акції прямої конфронтаційної дії з боку НАЦ (мітинги, флешмоби тощо) фактично не впливають на формування та реалізацію державної політики – принаймні так вважають представники влади та опитані журналісти. Самі ж опитані експерти більш оптимістично ставляться до ефективності таких акцій (трохи менше половини вважає їх дієвими), однак навіть серед

експертів НАЦ цей варіант є менш популярним. Це пов'язано переважно зі специфікою роботи таких організацій та їхньою загальною стратегією і сприйняттям, які погано корелюють з вуличними акціями чи заходами подібного типу.

Потрібно відзначити той аспект, що в цьому горічному дослідженні представники органів влади більше вказують на можливості недержавних аналітичних центрів, а також їхніх представників впливати на формування і реалізацію політики саме за допомогою прямих каналів обговорення, вироблення та реалізації політики, що є позитивним фактором для експертного товариства.

Серед тих представників НАЦ, які вірять в можливість впливати на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень, більшість вважають, що такий вплив досягається передовсім через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу. Також респонденти від не-

урядових аналітичних центрів вказують на значущість механізму впливу на громадську думку суспільства через ЗМІ та через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів. Дещо менше з опитаних в неурядовому секторі вказують також на такі механізми, як організація разом з іншими недержавними інституціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо), обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участю представників органів влади та залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах.

Найбільш ефективними в перспективі формами співпраці з органами державної влади представники НАЦ вважають передовсім залучення органами влади аналітичних центрів

до вироблення стратегій та конкретних рішень у тих сферах, де ці центри вже працюють і мають на це фінансове забезпечення; замовлення органами влади певної роботи аналітичним центрам на контрактній основі (з відповідною оплатою), а також вплив через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, можуть впливати на українську владу.

Отже, можна говорити про те, що залучення НАЦ до вироблення стратегій та конкретних рішень, так само, як і співпраця зі здатними впливати на українську владу міжнародними організаціями вважаються одночасно і важливими інструментами впливу на формування державної політики та ухвалення управлінських рішень, і найбільш ефективними формами співпраці НАЦ з органами державної влади.

Готовність та механізми співпраці аналітичних центрів та влади

Результати опитування засвідчили, що абсолютна більшість опитаних представників органів державної влади та місцевого самоврядування переконані в необхідності співпраці з недержавними аналітичними центрами на регулярній основі. При цьому ще приблизно третина з них вважають за доцільне реалізовувати таку співпрацю ситуативно, в разі появи відповідної потреби.

Так само, як і минулого року, більшість представників влади зазначають, що, в разі виникнення в них потреби в аналітичних розробках, вони передовсім залучили б окремих фахівців

або звернулись би безпосередньо до недержавного аналітичного центру. Примітно, що чверть респондентів від влади висловили самовпевненість у здатності обійтись в роботі власними силами без сторонньої аналітичної підтримки з боку неурядових аналітичних центрів. Усі інші варіанти отримання необхідних аналітичних послуг знайшли ще меншу підтримку. До державної дослідницької установи готові звернутись за потреби 1/5 чиновників, тоді як ще менше опитаних долучили б за можливості окремих іноземних фахівців або звернулись би у вищий навчальний заклад.

Таким чином, незалежні аналітичні центри поряд з окремими експертами й надалі залишаються основними партнерами, до яких за відповідної потреби у виробленні аналітичного продукту готова звертатись переважна більшість представників влади. Щоправда наявність значного сегменту тих, хто готові обходитись «власними силами», може слугувати загрозливим свідченням подальшого нехтування представниками влади важливості фактору фаховості та якісної професійної експертизи у виробленні аналітичного продукту.

В контексті розглянутого вище питання щодо найбільш привабливих для представників влади та місцевого самоврядування партнерів для вироблення аналітики важливим також є розуміння, звідки взагалі органи влади і місцевого самоврядування в Україні дістають інформацію стосовно тематики та проблематики досліджень неурядових аналітичних центрів.

Як виявили результати проведеного цього року дослідження, ключовим джерелом інформації про діяльність недержавних аналітичних центрів для більшості представників влади, так само як і минулого року, залишаються ЗМІ. Водночас другим за важливістю таким джерелом інформації респонденти від влади називають сайти аналітичних центрів, тоді як публічні заходи НАЦ (презентації, круглі столи, конференції) як джерело інформації про діяльність

неурядових аналітичних центрів перемістилися цього року за пріоритетністю з другої на третю сходинку в загальному переліку варіантів. Приблизно кожен четвертий представник влади дізнається про діяльність недержавних аналітичних центрів від своїх співробітників, колег та друзів; з розсилок НАЦ через Інтернет або безпосередньо з тих матеріалів, що їх готував аналітичний центр для відповідного органу влади. Найменша частка опитаних дізнається про діяльність неурядових аналітичних центрів безпосередньо від керівників цих центрів та аналітиків, що працюють в них.

Така ієрархія значущості різних джерел інформації про НАЦ для влади, коли головним такими джерелами виступають ЗМІ, сайти та публічні заходи аналітичних центрів, засвідчує збереження тренду, за якого представники влади дізнаються переважно вже про отримані аналітичним центром результати *post factum*. Це в свою чергу свідчить про слабкий зв'язок між порядком денним досліджень НАЦ та попитом на них з боку представників органів державної влади та місцевого самоврядування. Лише близько 1/5 усіх опитаних респондентів з органів влади і місцевого самоврядування відповіли, що впливають на формування порядку денного роботи неурядових аналітичних центрів тією чи іншою мірою своїми цільовими замовленнями необхідних аналітичних матеріалів.

Критерії вибору неурядових аналітичних центрів для співпраці: на що орієнтуються представники влади?

Для того, щоб діяльність неурядових аналітичних центрів якнайкраще співвідносилась із запитами та інтересами органів державної влади і місцевого самоврядування, варто розуміти основні критерії, якими керуються представники влади, вибираючи для себе аналітичну інституцію для співпраці. Отже, на що вони звертають першочергову увагу, здійснюючи такий вибір?

Згідно з результатами цього річного опитування основні критерії вибору владою аналітичних центрів для співпраці не змінилися за останній рік. Трійка ключових критеріїв залишилась без змін. До таких опитані представники влади й надалі зараховують:

- якість оприлюднених центром аналітичних матеріалів (глибина дослідження, надійність даних, практичність рекомендацій);
- репутація центру, його загальна діяльність (об'єктивність, політична незаангажованість);
- наявність фахівців з відповідної тематики.

Всі інші критерії вибору за своєю пріоритетністю помітно поступаються трьом вищезазваним. Так, умовно лише кожен восьмий опитаний представник влади вважає за доцільне

звертати увагу також на попередній досвід роботи з державними структурами чи органами самоврядування. Дуже незначна кількість опитаних відзначили такі критерії для вибору, як представленість аналітичного центру у ЗМІ; впливовість та зв'язок з державними структурами чи політиками; наявність у центру грантів на виконання потрібної для органів влади роботи.

Загалом можна говорити про збереження попередніх тенденцій в оцінках важливості тих чи інших критеріїв для вибору аналітичних центрів. Разом з тим не можна не звернути увагу на помітне недооцінювання опитаними цього року представниками влади значущості особистих зв'язків у відносинах з НАЦ, так само як і важливості фінансової компоненти в контексті наявності грантів чи коштів на виконання необхідної для органів влади аналітичної роботи. Інші запитання в рамках цього ж дослідження так чи інакше вказують на важливість принаймні фінансового чинника, який, за зізнанням чиновників, є чи не найбільшою перешкодою для більш інтенсивної співпраці влади з неурядовими аналітичними центрами.

Які основні перешкоди для продуктивної співпраці недержавних аналітичних центрів та органів влади?

Очевидно, що теперішня динаміка співробітництва органів влади із неурядовими аналітичними центрами недостатня та потребує подальшої інтенсифікації.

Переважає більшість опитаних цього року чиновників, як і торік, зазначають, що основною перешкодою для співпраці органів влади і НАЦ є передовсім нестача у державних структур фінансових ресурсів, необхідних для оплати роботи аналітичних центрів. Майже половина респондентів від влади вказали також на таку перешкоду, як відсутність належної політичної культури формування політики та ухвалення управлінських рішень.

Результати глибинних інтерв'ю дещо ширше розкривають питання перешкод у співпраці. Серед них особлива роль відводиться відсутності необхідних процедур, за допомогою яких можна замовляти аналітику, та вже згадуваному обмеженому фінансуванню. Звичною також є бюрократизованість роботи органів влади, пріоритет дрібних повсякденних завдань над стратегічним вирішенням проблем тощо. В той же час існують внутрішні перешкоди НАЦ, які не сприяють адекватній співпраці. Вони пов'язані з інколи нереалістичним аналізом, відсутністю врахування важливих факторів та ресурсів, що можуть бути залучені, та орієнтацією частини організацій передовсім на міжнародних донорів, а не на органи влади як такі.

Далі значний сегмент опитаних в рамках експертного опитування представників влади в контексті наявних перешкод співпраці вказав також на банальне невміння державних органів працювати з неурядовими аналітичними центрами. Також опитані чиновники вказують

на відсутність належної інформації про те, чим займаються недержавні аналітичні центри, та постійний брак часу у працівників державних структур, внаслідок чого управлінські рішення доводиться приймати дуже швидко, часто – з «сьогодні на вчора». Близько третини респондентів зазначають невміння експертів з аналітичних центрів працювати з державними установами та нерозуміння специфіки їхньої роботи. Приблизно кожен четвертий чиновник відзначає також в числі перешкод двосторонньої співпраці з НАЦ, зокрема, низький професійний рівень працівників державних структур та реальну відсутність на місцях аналітичних центрів, куди можна було б звертатись.

І хоча цього року, так само як і минулого, дуже незначна частка опитаних чиновників вказала на неналежну якість матеріалів неурядових аналітичних центрів як значущу перешкоду для можливості співпраці, в рамках опитування було здійснено спробу зрозуміти більш предметно, що ж конкретно може не влаштовувати представників влади у аналітичних розробках неурядових аналітичних центрів? Результати засвідчили збереження колишніх ключових «претензій» представників влади до аналітичного продукту НАЦ, що включають передовсім: (1) абстрактність аналізу та відсутність конкретних пропозицій та (2) виклад загально-відомих речей. Разом з тим третьою за важливістю «претензією» цього року виявилась, за визначенням представників влади, – відірваність аналізу НАЦ від українських реалій, тоді як минулого року цю сходинку посідав такий чинник, як «політична ангажованість» діяльності неурядових центрів. Примітно також, що

не менш як третину всіх респондентів від влади загалом майже все влаштовує в аналітичних матеріалах, що їх готують неурядові аналітичні центри в Україні.

Абсолютна більшість респондентів від влади на противагу абстрактним текстам із викладом загальновідомих фактів зацікавлені передовсім в аналітичних розробках з пропозиціями принципово інноваційних ідей та рішень. При цьому так само більшість опитаних представників влади хочуть працювати із короткими за формою аналітичними записками з аналізу проблем, що включають також конкретні рекомендації, та з даними соціологічних досліджень.

Отже, представлені вище результати дають підстави для певного стриманого оптимізму в силу помітного зростання за останній рік сегменту задоволених аналітичною роботою НАЦ представників влади та водночас зменшення серед них частки тих, хто вказує на наявність такої загрозливої проблеми в роботі НАЦ, як «політична ангажованість».

Разом з тим картина фундаментальних перешкод для співпраці, що їх визначають вже представники іншої сторони – неурядових аналітичних центрів, – дещо відрізняється від того, на чому, в першу чергу, акцентують представники владних структур. Серед найбільших перешкод, що заважають співпраці державних структур та недержавних аналітичних центрів, опитані цього року представники неурядового сектору передовсім вказали на ухвалення владою

не кращих варіантів рішень, а тих, які комусь вигідні (політично чи комерційно), невміння державних органів працювати з аналітичними центрами та фінансовий фактор (відсутності у державних органів коштів, аби оплатити роботу НАЦ). Дещо менше опитаних визначили в якості наявних перешкод постійний брак часу працівників державних структур та необхідність швидкого ухвалення рішень (що фактично не залишає можливості для аналітичного опрацювання цих рішень), а також відсутність належної інформації у органів влади про те, чим займаються ті чи інші недержавні аналітичні центри. Тому задля сприяння налагодженню ефективної співпраці між НАЦ та державними органами влади першочергова увага повинна бути зосередженою саме на цих вище згаданих перешкодах.

Представники органів влади в інтерв'ю зауважують – їм потрібен якісний продукт, в якому будуть реалістично прораховані ризики та потенційні можливості при реалізації тієї чи іншої політики. Однак досить часто рекомендації, за визначенням опитаних в рамках інтерв'ю чиновників, носять абстрактний та достатньо розпливчастий характер. Також аналітичним центрам варто підсилити інформаційно-комунікативну роботу з органами влади, більш інтенсивно адвокатувати конкретні пропозиції, оскільки часто аналітичні напрацювання НАЦ не доходять до осіб, що ухвалюють рішення, а губляться в інформаційному шумі.

” Як змінилась динаміка співпраці між неурядовими аналітичними центрами та органами влади і місцевого самоврядування?

Оскільки проведене цього року опитування – не перше дослідження такого роду, то відповідно виникає можливість відстежувати деякі аспекти динаміки зміни якісних та кількісних параметрів співробітництва між владою та НАЦ принаймні протягом останнього року. Примітно, що оцінювання зміни за останній рік динаміки співпраці дещо відрізняється між двома групами респондентів, які власне й представляють обидві сторони цього співробітництва (владу та НАЦ відповідно). Так, на зростання двосторонньої співпраці вказали більше половини всіх опитаних представників неурядового сектору, тоді як серед представників влади на таку динаміку вказали тільки більше третини респондентів. Такі відмінності в оцінках можуть бути, зокрема, зумовлені нерепрезентативністю опитаних представників як влади, так і НАЦ

щодо генеральної сукупності у своєму сегменті.

Разом з тим результати цього річного опитування дають підстави говорити про певні позитивні зрушення в частині співпраці українських аналітичних центрів із органами державної влади за останній рік. Адже вагома частина респондентів як від влади, так і від НАЦ констатують зростання динаміки двосторонньої співпраці, тоді як на спад вказала незначуща кількість респондентів (4) з обох сегментів. Водночас приблизно третина опитаних (з обох груп) вказують на фактично збереження status quo, тоді як більше чверті опитаних представників влади визнали відсутність в них будь-якої співпраці із неурядовими аналітичними центрами, що є свідченням необхідності подальшого сприяння інтенсифікації двостороннього співробітництва між владою та НАЦ.

” Співпраця недержавних аналітичних центрів між собою

Важливим аспектом в контексті ефективності роботи неурядових аналітичних центрів є їхня готовність не тільки співпрацювати безпосередньо із владою, але й вміння налагоджувати також зв'язки, контакти та співробітництво з іншими аналітичними центрами в неурядовому секторі. Таке співробітництва, поміж іншого, може помітно підвищити аналітичну спроможність неурядових аналітичних центрів в рамках реалізації тих чи інших партнерських проектів. Це, в свою чергу, також підвищує шанси таких аналітичних центрів більш ефективно впливати на органи державної влади і місцевого самоврядування та, зокрема, вибудовувати з ним двосторонню кооперацію. Таким чином, співпраця недержавних аналітичних центрів між собою є важливим критерієм оцінки ефективності роботи неурядового сектору в цілому.

Серед опитаних цього року представників аналітичних центрів абсолютна більшість від-

значили, що співпрацюють з іншими аналітичними центрами або час від часу, або на постійній основі. Тому можна говорити про доволі високий рівень системної кооперації в неурядовому секторі. При цьому за останні 2 роки більшість опитаних респондентів відзначили наявність досвіду ефективної співпраці передовсім із Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва¹, Центром політико-правових реформ (ЦППР) та DiXi Group. Також респонденти вказали на системну співпрацю із організаціями РПР, ГМ «ОПОРА», ЦПСА «Ейдос» та Інститутом економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕД). Разом з тим варто наголосити, що загальний спектр організацій, з якими співпрацювали опитані респонденти, надзвичайно широкий, свідченням чого є те, що в рамках опитування були названі неповторювані у відповідях 72 різні інституції як з України, так й іноземних країн.

¹ Оскільки відповідне дослідження проводив Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, використовуючи, зокрема, власну базу контактів, то ймовірно, цей фактор міг позначитись на відповідях респондентів, більшість з яких вказували в рамках опитування на досвід співпраці за останні 2 роки саме з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

Хто платитиме за аналітику: фінансовий бік питання співробітництва

Фінансовий аспект є одним з визначальних у вимірі двосторонньої співпраці між органами державної влади та аналітичними центрами, про що свідчать, зокрема, результати проведеного опитування. Згідно з ними приблизно третина представників державних органів влади та місцевого самоврядування взагалі не готові платити аналітичним центрам за роботу, тоді як так само приблизно третина чиновників висловила готовність до такого формату співпраці з НАЦ, коли частину витрат за аналітичну роботу сплачував би центр, а частину – державна установа. Лише приблизно кожен восьмий опитаний чиновник готовий платити за роботу неурядових аналітичних центрів, але доволі скромно.

Під час глибинних інтерв'ю посадовці кажуть про те, що органи влади теоретично можуть оплачувати аналітику, якщо відповідні витрати будуть закладені в бюджет. Але на практиці така модель стикається з кількома труднощами:

- готовність чиновника використовувати аналіз, здійснений недержавною структурою (замість того, щоб дати доручення структурному підрозділу державного органу);
- ознаки корумпованості при тендерних закупівлях аналітичних матеріалів, які часто виграють «мертві» державні структури;
- загальна складність здійснення закупівель аналітичних матеріалів.

З іншого боку, більшість представників неурядового сектору, як вже зазначалось вище, вважають відсутність коштів у державних структур для оплати роботи НАЦ однією з основних перешкод, що обмежує можливості для їхньої

ефективної двосторонньої співпраці із владою. Поряд з цим вони відзначають також ангажованість схвалюваних владою рішень та власне невміння державних органів працювати з аналітичними центрами.

Невтішна статистика стосовно фінансових перешкод у можливості налагодження співпраці НАЦ з владою знаходить своє опосередковане підтвердження, зокрема, у даних щодо джерел свого фінансування, які зазначають самі неурядові аналітичні центри. Основним та найбільшим таким джерелом для них традиційно виступають саме міжнародні донорські організації. Про це, так само як і в попередні роки, зазначає абсолютна більшість опитаних представників неурядового сектору. Лише приблизно кожен шостий опитаний відзначає також добровільні пожертвування окремих громадян, а ще менша частка представників НАЦ вказує на фінансування їхньої діяльності українськими донорськими організаціями та українським бізнесом.

Таким чином загальна ієрархія основних джерел фінансування діяльності НАЦ не зазнала відчутних змін за останній рік. Органи державної влади в якості джерела фінансування відзначили лише троє опитаних представників неурядового аналітичного сектору, що є дуже мізерним показником навіть порівняно із відповідними даними з минулорічного опитування. Серед тих представників аналітичних центрів, які таки долучались до співпраці з державними структурами, лише двоє відзначили, що виконана робота була оплачена органом влади. Натомість, переважним чином оплата роботи або вже була врахована в проекті, які викону-

вав центр, або ж фактично була виконана на волонтерській основі.

Окремо варто наголосити на питанні загальної фінансової спроможності українських неурядових аналітичних центрів, яке було порушене в рамках цього річного опитування. Відповідно до його результатів, більше чверті опитаних представників НАЦ або не знають, або свідомо не бажають зазначати, яким орієнтовно був річний бюджет їхніх організацій. Водночас так само приблизно чверть опитаних оцінили річний бюджет своєї організації в минулому році у понад 3 мільйони гривень. Кожен п'ятий опитаний представник з неурядового

сектору оцінив останній річний бюджет своєї організації приблизно у 1-3 мільйони гривень. Всі інші респонденти відповідно до результатів опитування мали минулого року бюджети, що становили менше 1 мільйона гривень.

Отже, результати опитування як серед представників органів влади та місцевого самоврядування, так і серед представників неурядового аналітичного сектору, вказують на те, що фактор фінансової неспроможності або неготовності органів державної влади оплачувати роботу НАЦ залишається одним із визначальних в контексті перешкод для двосторонньої співпраці.

Яка проблематика досліджень сьогодні є найбільш актуальною: думки аналітичних центрів та представників влади

Аналітичні центри та органи державної влади і місцевого самоврядування потребують вироблення механізмів для ефективної та довгострокової співпраці. Аби така співпраця справді мала найвищий коефіцієнт продуктивності та ефективності, важливо вибудовувати співробітництво передовсім за тими пріоритетними напрямками, що мають найбільший запит з боку основних споживачів аналітичних послуг в Україні.

За визначенням більшості представників органів влади і місцевого самоврядування найбільш важливою сферою для аналітичної діяльності є загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку. Дещо більше чверті всіх опитаних чиновників відзначили актуальність роботи із макроекономічними проблема-

ми розвитку національної економіки, тоді як приблизно чверть вказали також на доцільність аналітичної роботи в частині реформування освіти та виховання, формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища, питань децентралізації, вивчення громадської думки з різних питань та забезпечення енергетичної безпеки.

Натомість, на думку опитаних представників неурядових аналітичних центрів, найбільш актуальними для органів влади на сьогодні є передовсім аналітичні розробки з питань децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, антикорупційних реформ, впровадження Угоди про Асоціацію з ЄС, реформування освіти та виховання. Вищеназвані питання визначалась неурядовими аналітичними цен-

трами як пріоритетні і торік. Щоправда, цього року значною кількістю респондентів від НАЦ до пріоритетних з точки зору аналітичної роботи для органів влади були зараховані також питання екології, довкілля та виборчого законодавства, формування партійної системи. До важливих напрямів цього року експерти зараховують також: реформування системи охорони здоров'я, формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища, ситуацію на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку, розвиток громадянського суспільства, судову реформу та соціологічні дослідження.

Примітно, що названі представниками НАЦ як пріоритетні питання та напрями для аналітичних розробок деякою мірою співвідносяться із тими сферами, в яких переважно працюють опитані українські аналітичні центри. Так найбільшою експертизою, відповідно до результатів опитування, покриваються сфери політики, боротьби з корупцією та розвитку громадянського суспільства. Також багато незалежних аналітичних центрів, як свідчать представлені відповіді в рамках опитування, долучені до роботи в сферах захисту прав людини, економіки, реформування державного управління, освіти та зовнішньої політики. Разом з тим, порівняно небагато з опитаних неурядових аналітичних центрів працюють з визначеними як пріоритетні питаннями Донбасу та його реінтеграції та екологічною проблематикою.

Загалом можна констатувати, що бачення щодо найбільш важливих та актуальних для аналітичної роботи напрямів у представників влади, з одного боку, та представників НАЦ, з іншого, співвідноситься, але лише деякою мі-

рою. Така недостатня відповідність у сприйнятті найбільш важливих сфер може слугувати додатковим свідченням неналежної комунікації та співпраці між неурядовим сектором та органами влади, що потребує вдосконалення.

Однак, попри очевидний дисонанс в позиціях представників влади та аналітичних центрів щодо найбільш важливих та пріоритетних напрямів для аналітичної роботи, результати опитування засвідчили наявність достатньої кількості неурядових аналітичних центрів в Україні, що можуть надавати розробки за деякими пріоритетними для влади сферами. Зокрема, в частині загального аналізу стану суспільства та тенденцій його розвитку наявність експертизи відзначили 16 неурядових аналітичних центрів, 21 – питання децентралізації, 12 – соціологічні дослідження та вивчення громадської думки, 11 – формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища, 9 – макроекономічні проблеми розвитку національної економіки, 9 – реформування освіти та виховання, 8 – забезпечення енергетичної безпеки.

Таким чином, результати проведеного дослідження засвідчують наявність в Україні низки неурядових аналітичних центрів, що здатні надавати експертизу щодо основних проблем та актуальних для влади сфер діяльності. Поряд з важливістю залучення аналітичних центрів до роботи за пріоритетними для органів влади напрямами, не менш важливо також, аби неурядові аналітичні центри більш-менш рівномірно покривали своєю експертизою і ті сфери та напрями, які в силу тих чи інших обставин можуть досить неочікувано набути пріоритетності та актуальності в майбутньому.

Окремо в рамках цього річного опитування

Найбільш авторитетні для представників влади неурядові аналітичні центри

було поставлене запитання щодо неурядових аналітичних центрів (НАЦ), діяльність яких представники органів державної влади і місцевого самоврядування вважають найбільш корисною і затребуваною.

Як і в попередні роки однозначним лідером уподобань серед неурядових аналітичних центрів в Україні залишається Український центр економічних і політичних досліджень імені О.Разумкова. Другу сходинку в загальному рейтингу посів Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, тоді як на третю сходинку перемістився Центр політико-правових реформ (ЦППР). Далі п'ятірку визнаних найбільш корисних та затребуваних неурядових аналітичних центрів замикають Міжнародний центр політичних досліджень (МЦПД) та Реанімаційний пакет реформ (РПР)². Також серед найбільш згадуваних неурядових аналітичних центрів опинились й фаворити попередніх рейтингів – Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД) та Інститут економічних досліджень і політичних консультацій (ІЕД), які поділили між собою шосту сходинку загального рейтингу згадувань представниками влади. Також у цьогорічному рейтингу фігурують й представлені в десятці найбільш авторитетних центрів минулорічних опитувань Інститут Євро-Атлантичного співробітництва (ІЕАС) та Київський інститут проблем управління імені Горшеніна. Серед центрів, що не входили до

першої десятки минулорічного опитування, але були згадані декілька разів цього року, варто відзначити передовсім Центр протидії корупції (ЦПК), Інститут світової політики (ІСП) та Інститут трансформації суспільства (ІТС). При цьому слід наголосити, що в цьогорічному експертному опитуванні взяли участь відчутно менше представників від органів влади та місцевого самоврядування, що, безумовно, не могло не позначитись на частоті згадувань тих чи інших неурядових аналітичних центрів, як і відповідно на можливості складення більш якісного та структурованого рейтингу НАЦ.

В ході глибинних інтерв'ю переважно згадувались центри, які причетні до сфери, у якій працюють посадовці. Так, представники МЗС і зовнішньополітичного блоку парламенту схвально відгукувались про напрацювання Інституту світової політики (ІСП), Поліського фонду регіональних та міжнародних досліджень, Ради зовнішньої політики «Українська призма». Серед тих посадовців, які займаються реалізацією антикорупційної політики, згадувались відповідно Центр політико-правових реформ (ЦППР), Transparency Ukraine (ТІ) та Центр протидії корупції (ЦПК).

Серед багатопрофільних аналітичних центрів увага, передовсім, приділяється Центру Разумкова та загалом Реанімаційному пакету реформ (РПР). Щодо соціології, то найбільше використовують матеріали вже згаданого Центру

² Реанімаційний пакет реформ (РПР) становить собою коаліцію експертів та громадських організацій України, зокрема, й тих, що окремо одна від одної представлені у цьому загальному рейтингу неурядових аналітичних центрів, складеному відповідно до частоти згадувань з боку опитаних представників органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Разумкова, групи «Рейтинг», Київського міжнародного інституту соціології та Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.

Серед інших аналітичних центрів в позитивному ключі згадувались також: «Інститут суспільно-економічних досліджень», «ПЕНТА», «Центр близькосхідних досліджень», «Інститут виборчого права», Комітет виборців України, «Громадянська мережа ОПОРА», «Інститут лідерства, інновацій та розвитку», «Лабораторія законодавчих ініціатив», «Фонд ТІМО», Світовий центр даних з геоінформатики і сталого розвитку, «Український незалежний центр політичних досліджень».

Серед регіональних аналітичних центрів, які розміщені не в Києві, так само вкрай проблематично скласти рейтинг, оскільки більшість опитаних не могли згадати жодного з таких центрів, а ті що були згадані, натомість, мали

переважно одиничне згадування. Серед регіональних центрів в Україні цього року, зокрема, були згадані – Політологічний центр «Генеза» (м. Львів), Інститут міста (м. Львів), громадська організація «Європейський діалог» (м. Львів), АЦ «Бюро економічних та соціальних досліджень» (м. Полтава), Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень (м. Чернігів), Аналітичний центр «Перспектива» (м. Миколаїв), Агентство Економічного розвитку (м. Вознесенськ), Кіровоградська асоціація «Громадські ініціативи» (м. Кропивницький), ГО «Центр політичного аналізу та виборчого консалтингу» (м. Луцьк), Дніпровський центр соціальних досліджень (м. Дніпро), ГО «Центр політичних досліджень» (м. Львів), Центр незалежних соціологічних досліджень (м. Запоріжжя) та Харківський фонд місцевої демократії (м. Харків).

ЗМІ та неурядові аналітичні центри: співпраця і взаємодія

Експертне опитування серед представників засобів масової інформації (ЗМІ) зафіксувало порівняно стабільну думку представників сектору медіа щодо НАЦ, яка суттєво не змінилась з часу попереднього дослідження. Порівняно з минулим роком більшість параметрів та оцінок не зазнали суттєвих змін. В рамках цього річного дослідження було опитано 36 експертів, які представляють телебачення, радіо, пресу, інтернет-видання, а також залучені до медійної сфери в громадських організаціях, прес-службах, Національній комісії з питань телебачення та радіомовлення.

Засоби масової інформації, судячи з результатів експертного опитування, виконують три взаємопов'язані ролі:

(1) Споживача та зацікавленої сторони (рідше замовника) щодо розробки аналітичних матеріалів;

(2) Посередника, який доносить розробки НАЦ до широкої громадськості;

(3) Механізму та джерела тиску на владу за допомогою формування суспільної думки.

Представники українських медіа непогано обізнані з діяльністю недержавних аналітичних центрів. Серед 36 опитаних журналістів – 21 вважає, що обізнані доволі добре, а 11 – що знають загалом, але не можуть сказати, що їхні знання достатні.

Абсолютна більшість опитаних представників журналістського середовища потребують матеріалів неурядових аналітичних центрів. Дуже

або загалом потрібні такі матеріали абсолютній більшості опитаних журналістів. При цьому лише чотири респонденти зовсім або загалом не потребують такі матеріали.

Щодо каналів отримання інформації про діяльність НАЦ, то основними з них є самі ЗМІ, а також заходи, які проводять аналітичні структури, такі як круглі столи чи прес-конференції.

Основні споживачі аналітичних матеріалів, на думку представників медіа-середовища, є самі ЗМІ (33 згадки); міжнародні фонди та організації (25 згадок); та організації громадянського суспільства (21 згадка). Дещо неочікувано високо розмістились партії і політичні сили (20 згадок), випередивши органи центральної влади, місцеве самоврядування та індивідуальних замовників.

Серед представників ЗМІ немає єдиної позиції щодо того, чи діяльність НАЦ впливає на формування і реалізацію державної політики. Третина опитаних не визначилась щодо цього аспекту; трохи менша частина опитаних переконані, що НАЦ не впливають на формування державної політики, і трохи більше третини впевнені, що такий вплив насправді має місце. При цьому найчастіше вказаний канал впливу на державну політику – це формування громадської думки з допомогою ЗМІ. Трохи рідше згадувались залучення розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів; участь в громадських радах при органах влади, а також співпраця з міжнародними організаціями, які впливають на українську владу.

Майже половина всіх опитаних представників ЗМІ вважають, що вплив НАЦ на формування державної політики не змінився. При цьому кількість тих, які вважають, що такий вплив зріс, втричі більша, ніж тих, які переконані у зниженні впливу.

У разі виникнення відповідної потреби у аналітиці журналісти першочергово звернуться до конкретного експерта у певному питанні або ж до недержавного аналітичного центру (НАЦ) за роз'ясненням, коментарем тощо. До комерційних консалтингових структур, а також до владних аналітичних підрозділів журналісти воліють звертатись рідше.

Судячи з відповідей, ЗМІ використовують матеріали НАЦ у своїй роботі, однак таке використання певною мірою ситуативне. Так, лише

9 представників зазначили, що ЗМІ постійно використовують напрацювання аналітичних центрів і лише 7 стверджують, що постійно використовують матеріали досліджень НАЦ у своїй роботі.

Дослідження громадської думки, а також рейтинги партій найчастіше використовуються журналістами у своїй роботі, а відтак найчастіше згадувались організації, які мають стосунок до соціології: Центр Разумкова, Фонд «Демократичні ініціативи», Київський міжнародний інститут соціології (КМІС).

Згідно з результатами опитування, журналісти найбільше потребують коротких коментарів з певних питань. Але попит також мають аналітичні записки та консультації для журналістів. Дещо менше згадок, однак також більше половини, набрали серйозні аналітичні розробки з тематики, а також аналіз альтернативних підходів до вирішення певних проблем.

На сьогодні ЗМІ переважно не готові платити НАЦ за їхні дослідження. Таку думку поділяють більше половини опитаних. З різними умовами оплати матеріалів готові розглянути близько третини респондентів.

Прагнення ЗМІ отримати сенсацію, а не об'єктивну інформацію чи аналітику — основна перешкода для співпраці НАЦ і ЗМІ, на думку респондентів. Тим не менш, яскраво виражених причин, які заважають плідній співпраці, судячи з опитування, немає — кожна з них згадується в менше ніж третині випадків.

На сьогодні в Україні недостатньо заповнена ніша якісної економічної аналітики, принаймні значна частина журналістів вказала на потребу саме у таких матеріалах.

Найбільш плідно співпрацюють зі ЗМІ, судячи з даних опитування серед українських журналістів, Центр Разумкова, Фонд «Демократичні ініціативи», КМІС та Реанімаційний пакет реформ (РПР).

Результати глибинних інтерв'ю переважно корелюють з результатами експертного опитування. Журналісти позитивно відзначають гнучкість і швидкість реакції НАЦ, протиставляючи її державним структурам. В той же час, керівники ЗМІ з пересторогою ставляться до матеріалів молодих або новостворених аналітичних центрів і не завжди готові їх використовувати навіть за умови цікавого матеріалу та

вдалої подачі. Відповідно, зрілі аналітичні центри, які мають сформований імідж та стале реноме, мають переваги у співпраці з медіа.

Щодо використання аналітичних матеріалів, то в рамках інтерв'ю журналісти визнають, що найбільший попит мають соціологічні дані, а малі (короткі) формати подачі матеріалів сприяють тому, що висвітлюються не всі дані до-

сліджень, а передовсім цифри, ключові тези чи висновки. Окрім потреби в якісній і доступній економічній аналітиці, також існує запит на військову та оборонну аналітику, однак попит на них дещо знизився порівняно з минулим роком. Також потрібна якісна аналітика у соціальній, освітній, медичній сферах.

Основні рекомендації щодо посилення впливовості недержавних аналітичних центрів та ефективності співпраці з владою

Органи влади й надалі висловлюють достатньо високий рівень зацікавленості у поглибленні співпраці з неурядовими аналітичними центрами в Україні. Разом з тим, на теперішньому етапі реальна обізнаність представників владних інститутів щодо наявних неурядових аналітичних центрів та їхніх напрацювань здебільшого поверхнева, що дає підстави стверджувати про наявність доволі широкого нереалізованого потенціалу для можливого поглиблення двостороннього співробітництва. Цей потенціал має бути ефективно використаний та повинен призвести в перспективі до виведення декларованих побажань щодо співпраці у практичну площину спільного втілення взаємовигідних та корисних для держави та суспільства реформаторських проектів. Щоб вийти на новий рівень двостороннього співробітництва між органами влади та неурядовими аналітичними центрами, доречно вже зараз зосередитись на наступному:

1. Попри зафіксоване зростання серед чиновників запиту на якісні аналітичні матеріали, неурядові аналітичні центри як потенційні розробники таких матеріалів переважно залишаються поза увагою представників владних інститутів. Відтак, посилення комунікативної складової у співпраці між органами влади та неурядовими аналітичними центрами повинно й надалі залишатись пріоритетним напрямом. Продумана комунікація має доповнюватись також послідовною роботою із адвокації виробленого аналітичного продукту та рекомендацій для органів влади.

2. Неурядовим аналітичним центрам слід докласти особливих зусиль задля того, аби ефективно пристосовуватись до дедалі більш конкурентного середовища на ринку експертно-аналітичних послуг. Для цього НАЦ мають звертати увагу на основні критерії вибору аналітичних центрів, що їх формулюють орга-

ни влади, а також безпосередньо на формат аналітики, якої потребують чиновники у своїй повсякденній роботі. Останні, так само як і минулого року, вказують на зацікавленість не в абстрактних текстах чи у викладі загальновідомих речей, а, натомість, хочуть отримувати інноваційний і водночас короткий за змістом аналітичний продукт з конкретними рекомендаціями чи пропозиціями рішень. Задля покращення якості свого продукту неурядовим аналітичним центрам також варто залучати зовнішніх рецензентів до оцінювання своїх матеріалів.

3. Незмінною залишається загальна ієрархія «споживачів» аналітичних матеріалів, де, на думку опитаних представників влади, неурядового сектору та ЗМІ, міжнародні фонди, журналісти та організації громадянського суспільства й надалі залишаються основними суб'єктами, на кого спрямована продукція неурядових аналітичних центрів. Паралельно до цього представники влади відзначають переважно опосередкований вплив НАЦ на формування державної політики за допомогою ЗМІ та через формування громадської думки стосовно певних питань, хоча за останній рік зросла й частка тих, хто відзначає зростання безпосереднього впливу неурядових аналітичних центрів на формування політики. Однак важливим для НАЦ в контексті можливості здійснення цього впливу на політику є співпраця передовсім з міжнародними організаціями, що мають свої важелі впливу на органи влади в Україні.

4. Результати цього річного опитування зафіксували наявність вагомого прошарку чиновників, які на противагу залученню експертів чи аналітичних центрів для вироблення необхідного їм продукту, висловлюють готовність за відповідної потреби «обходитись власними силами». Такий підхід представників влади в Україні може слугувати додатковим поясненням недостатньої динаміки співробітництва з аналітичними центрами, коли чиновники загалом нехтують важливістю фактору фаховості та професійної експертизи в контексті вироблення тих чи інших рішень чи публічних політик.

5. Органи влади повинні більш активно своїми цільовими запитом на аналітику впливати на

формування порядку денного поточної роботи неурядових аналітичних центрів. Продовження тенденції, коли органи влади дізнаються про розробки НАЦ переважно *post factum* з інформаційних повідомлень ЗМІ, сайтів та публічних заходів аналітичних центрів, неконструктивне в частині поглиблення двосторонньої співпраці. Аналітичні центри своє чергою повинні посилити контакти з тими профільними органами державної влади, що займаються сферами, дотичними до сфер зацікавлення відповідних неурядових аналітичних центрів. Водночас не варто забувати про теперішніх ключових комунікаторів щодо діяльності НАЦ, якими є ЗМІ та журналісти.

6. За визнанням чиновників, брак фінансових ресурсів й надалі залишається ключовою перешкодою для налагодження продуктивної співпраці між органами державної влади і НАЦ. Разом з тим до цієї базової проблеми опитані представники влади додають ще й таку перешкоду, як відсутність належної політичної культури формування політики та ухвалення управлінських рішень. Вже представлена вище популярна теза про «покладання на власні сили» може слугувати найкращою ілюстрацією цієї проблеми із неусталеністю традиції співпраці між нововладців із аналітичними центрами та недооцінка цінності незалежної аналітики як такої.

7. Позитивним сигналом може бути загальне зростання за останній рік сегменту задоволених аналітичною роботою НАЦ серед представників влади, що відбулось паралельно із зменшенням тих, хто вказує на «політичну ангажованість» в роботі неурядових аналітичних центрів.

8. Той факт, що чи не єдиним ключовим джерелом фінансування роботи неурядових аналітичних центрів продовжують виступати міжнародні донори, дає останнім вагомий важелі впливу на посилення синергії між донорською допомогою, пропозицією НАЦ та запитом на аналітику з боку державних інституцій. Для того, аби заохотити НАЦ до співпраці саме з органами влади і місцевого самоврядування, міжнародні донори можуть створювати відповідні стимули матеріального характеру для обох сто-

рін такої співпраці. Так, наприклад, безпосередня участь НАЦ у розробці державних політик та управлінських рішень може заохочуватись додатковим фінансуванням для таких неурядових аналітичних центрів. Паралельно доцільним видається впровадження (бодай тимчасово) такої моделі фінансової співучасті міжнародних фондів та донорів, за якої останні частково відшкодуватимуть видатки державних структур в частині їхнього фінансування роботи аналітичних центрів на замовлення цих державних структур. В подальшому, коли на рівні державних органів влади буде поступово вироблено розуміння доцільності співпраці з НАЦ на постійній основі та за умов передбачення більших ресурсів на цю кооперацію з НАЦ у відповідних бюджетах, фінансова співучасть міжнародних фондів та донорів в цьому процесі може бути поступово мінімізована.

9. Україна потребує на теперішньому етапі побудови абсолютно прозорого та конкурентного ринку експертно-аналітичних послуг. Державні науково-дослідницькі структури повинні в рамках відкритих конкурсів та тендерів конкурувати із недержавними аналітичними центрами та іншими інституціями (консалтинговими службами чи інститутами) за право надання своїх експертно-аналітичних послуг державним органам і органам місцевого самоврядування. Такий механізм не тільки якнайкраще слугуватиме мінімізації корупції в сфері надання експертно-аналітичних послуг в Україні, але й сприятиме загальному покращенню якості аналітичного продукту, зробить його більш адаптивним до потреб влади.

10. Вагома частина опитаних цього року респондентів як від органів влади, так і від неурядового сектору відзначила зростання їхньої двосторонньої співпраці протягом останнього року, тоді як на зменшення такої співпраці вказала незначуща кількість опитаних. Такі тенденції є свідченням позитивної динаміки поглиблення двостороннього співробітництва між владою та неурядовим аналітичним сектором протягом останнього часу.

11. Важливою передумовою ефективності адвокаційної роботи аналітичних центрів та їхньої

здатності системно впливати на формування політики чи управлінських рішень є спроможність НАЦ об'єднувати свої зусилля та роботу в рамках створення партнерських коаліційних утворень (на кшталт Реанімаційного пакету реформ), що цілеспрямовано просувають свої напрацювання на державний рівень. Результати цього річного опитування засвідчили достатньо високий рівень системної кооперації в неурядовому секторі України, коли організації співпрацюють між собою або час від часу, або на постійній основі.

12. На проблеми у двосторонній комунікації або на загальну незацікавленість НАЦ орієнтуватись на державний запит щодо аналітичних розробок може опосередковано вказувати те, що бачення владою та неурядовим сектором найбільш важливих та актуальних для аналітичної роботи напрямів співвідноситься лише деякою мірою. Разом з тим результати дослідження засвідчують наявність в Україні аналітичних центрів, що здатні надавати експертизу у важливих для органів влади і місцевого самоврядування сферах.

13. Результати опитування та інтерв'ю свідчать про зорієнтованість уваги посадовців передовсім на ті неурядові аналітичні центри, які опікуються проблематикою, дотичною до безпосередніх професійних інтересів відповідних чиновників та інституцій, в яких вони працюють. При цьому переважна більшість неурядових аналітичних центрів, на які так чи інакше орієнтуються в своїй роботі представники органів влади, базуються в Києві. Регіональні аналітичні центри переважно є недостатньо відомими та мало згадуваними, що становить суттєву проблему, особливо в контексті децентралізації та переміщення багатьох рішень та повноважень на рівень місцевих владних інститутів. Останні вже найближчим часом відчуватимуть потребу в аналітичних розробках стосовно проблем місцевого рівня, якими здатні об'єктивно краще опікуватись передовсім локальні аналітичні центри та громадські організації.

14. Так само, як і в ході минулорічного опитування, представники влади наголошують на пріоритетності для них аналітичних досліджень

передовсім в частині аналізу стану суспільства та тенденцій його розвитку, макроекономічних питань розвитку національної економіки, питань децентралізації та соціологічних досліджень. Разом з тим порівняно з минулим роком відчутно більшу зацікавленість опитані

чиновники приділяють в контексті аналітичної роботи також проблемам реформування освіти та виховання, гарантування енергетичної безпеки та формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища.

” Результати опитування

Додаток 1

Опитування органів державної влади та місцевого самоврядування

(всього 90 анкет)

Чи знаєте Ви про діяльність недержавних аналітичних центрів в Україні?

	Кількість відповідей
1 – так, знаю, і доволі добре	36
2 – дещо про це знаю, але не можу сказати, що достатньо	35
3 – знаю мало	14
4 – фактично не знаю нічого	5

2. Наскільки особисто Вам потрібні матеріали, що розробляють недержавні аналітичні центри?

	Кількість відповідей
1 – дуже потрібні	20
2 – загалом потрібні	59
3 – загалом не потрібні	7
4 – не потрібні зовсім	1
5 – важко сказати	3

3. Звідки Ви переважно дізнаєтеся про діяльність недержавних аналітичних центрів? (зазначте основні джерела інформації)

	Кількість згадок
1 – знайомий безпосередньо з матеріалами, які центри готували для нас, нашого органу влади	19
2 – з сайтів аналітичних центрів	41
3 – від керівників та аналітиків цих аналітичних центрів	11
4 – з їхніх заходів – презентацій, Круглих столів, конференцій	32
5 – зі ЗМІ	53
6 – з друкованої продукції аналітичних центрів	19
7 – з їх розсилок через Інтернет	25
8 – від своїх співробітників, колег, друзів	24
9 – інше (що?)	2 ³

³ Із заходів органів влади, де беруть участь представники НАЦ; зі стажувань – по 1 згадці.

4. Хто, на Вашу думку, є основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – ЗМІ	48
2 – організації громадянського суспільства	50
3 – органи центральної влади	29
4 – органи місцевої влади	20
5 – бізнесові структури	8
6 – міжнародні фонди та організації	34
7 – партії, політичні сили	35
8 – індивідуальні замовники	26
9 – навчальні заклади	8
10 – інші (хто?)	1 ⁴
11 – фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	3

5. Як Ви вважаєте, якою мірою діяльність недержавних аналітичних центрів впливає на формування державної політики та прийняття управлінських рішень?

	Кількість відповідей ⁵
1 – зовсім не впливає	1
2 – скоріше не впливає	20
3 – важко сказати напевно, впливає чи ні	25
4 – скоріше впливає	35
5 – дуже впливає	6
6 – не знаю	2

⁴ Все залежить від того, який продукт виготовляють недержавні аналітичні центри та акцент на яких дослідженнях роблять – 1 згадка.

⁵ 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

6. Якщо Ви вважаєте, що такий вплив є, то за допомогою яких механізмів він досягається? (вкажіть усе, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – через залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах	41
2 – через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	33
3 – через участь в Громадських Радах та інших дорадчих структурах при органах влади	30
4 – через перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	18
5 – через вплив на громадську думку суспільства з використанням ЗМІ	51
6 – через обговорення проблем на Круглих столах, конференціях за участю представників органів влади	32
7 – через організацію разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо)	12
8 – інше (що?)	0
9 – важко сказати	4

7. Як Ви вважаєте, чи потрібно органам державної влади та місцевого самоврядування співпрацювати з недержавними аналітичними центрами?

	Кількість відповідей ⁶
1 – так, обов'язково, і на регулярній основі	55
2 – так, ситуативно, якщо виникне потреба	32
3 – ні, такої потреби насправді немає	1
4 – важко сказати	1

⁶ 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

8. А чи доводилося Вам користуватися матеріалами недержавних аналітичних центрів?

	Кількість відповідей ⁷
1 – так, постійно користуюся	16
2 – іноді, час від часу	58
3 – ні	15

9. А Вам особисто (чи структурі, в якій Ви працюєте) доводилося співпрацювати з недержавними аналітичними центрами?

	Кількість відповідей ⁸
1 – так, постійно	9
2 – іноді, час від часу	47
3 – ні	32

10. Якщо «так» - то з якими саме?

	Кількість згадок
Український центр економічних і політичних досліджень імені О.Разумкова	10
Центр політико-правових реформ (ЦППР)	7
Реанімаційний пакет реформ	5
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	3
Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД)	2
Комітет виборців України (КВУ)	2
Інститут світової політики (ІСП)	2
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва (ІЕАС)	2
Інші	30 ⁹

⁷ 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

⁸ 2 експерти не надали відповіді на це запитання.

⁹ Центр протидії корупції; Бюро економічних та соціальних досліджень (Полтава); Центр політичних студій та аналітики «Ейдос»; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій; Інститут суспільно-економічних досліджень; Офіс реформ МОУ; Громадська ліга «НАТО-Україна»; Київський міжнародний інститут соціології (КМІС); Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР); Стратком; Інститут трансформації суспільства; Європейський діалог (Львів); Офіс з фінансового та економічного аналізу (ОФЕА); Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД); Громадянська платформа «Нова країна»; EasyBusiness; Інститут Медіа Права (ІМП); Центр економічної стратегії (ЦЕС); Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна; Рух «Чесно»; Центр економічного розвитку; Лабораторія законодавчих ініціатив; Інститут масової інформації (ІМІ); Група «Рейтинг»; Центр незалежних соціологічних досліджень (Запоріжжя); ГО «Автомайдан»; CEDOS; Інститут політичної освіти; ГМ «ОПОРА» - по 1 згадці.

11. Як Ви вважаєте, за останній рік співпраця Вашої структури з аналітичними центрами зросла чи зменшилася?

	Кількість відповідей ¹⁰
1 – зросла	25
2 – зменшилася	4
3 – залишилася на тому ж рівні	33
4 – насправді такої співпраці у нас немає	24

12. Якби Вам були потрібні аналітичні розробки, то куди у першу чергу Ви б звернулися? (зазначте найбільш імовірні варіанти)

	Кількість згадок
1 – у державну дослідницьку установу	17
2 – у вищий навчальний заклад	15
3 – залучили б окремих фахівців	51
4 – звернулися до недержавного аналітичного центру	41
5 – звернулися б до української консалтингової фірми	4
6 – запросили б, за можливості, іноземну консалтингову фірму	8
7 – долучили б, за можливості, окремих іноземних фахівців	12
8 – обійшлися б власними силами	23
9 – інше	3
10 – важко відповісти	6

¹⁰ 4 експерти не надали відповіді на це запитання.

13. На що б Ви звертали увагу в першу чергу при виборі для співпраці недержавного аналітичного центру? (зазначте не більше 3-х основних чинників)

	Кількість згадок
1 – на репутацію центру, його загальну діяльність (історія центру, його об'єктивність, політична незаангажованість)	58
2 – на якість оприлюднених аналітичних матеріалів центру (глибина дослідження, надійність даних, практичність рекомендацій)	57
3 – наявність фахівців з відповідної тематики	47
4 – представленість центру у ЗМІ	7
5 – впливовість, зв'язок з державними структурами, політиками	5
6 – попередній досвід роботи з державними структурами чи органами самоврядування	10
7 – досвід співпраці з українськими консалтинговими фірмами	1
8 – співпраця з іноземними аналітичними центрами	4
9 – наявність наукових ступенів у співробітників, навчання у престижних вузах	1
10 – наявність у центру грантів на виконання потрібної Вам роботи	6
11 – інше (що?)	0

14. В якій саме сфері аналітичних розробок органи влади можуть відчувати найбільше потребу? (вкажіть все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	43
2 – конституційна реформа	10
3 – громадська думка з різних питань	49
4 – макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	26
5 – питання міжнародного економічного співробітництва	21
6 – ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	21
7 – забезпечення єдності регіонів України	27
8 – впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	23
9 – проблеми відносин з російською Федерацією	10
10 – забезпечення енергетичної безпеки України	25
11 – реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	21
12 – шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	11
13 – судова реформа	23
14 – реформа органів правопорядку	17
15 – проблеми демократизації суспільства	23
16 – реформування освіти та виховання	25
17 – реформування системи охорони здоров'я	31
18 – пенсійна реформа	24
19 – виборче законодавство, формування багатопартійної системи	19
20 – антикорупційні реформи	31
21 – формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	31
22 – ситуація з дотриманням прав людини	19
23 – розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	29
24 – розвиток медіа	13
25 – гуманітарна сфера (мова, культура, мистецтво)	15
26 – проблеми національних меншин	12
27 – розвиток релігій та їх вплив на суспільство	8
28 – екологія, навколишнє середовище	25
29 – проблеми розвитку села	17
30 – питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	42
31 – реформування житлово-комунального господарства	23
32 – (що ще?)	3

15. А тепер виділіть, будь ласка з вищеназваного переліку п'ять сфер аналітичної діяльності, які Ви вважаєте найбільш важливими

	Кількість згадок
1 – загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	36
2 – конституційна реформа	15
3 – громадська думка з різних питань	21
4 – макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	23
5 – питання міжнародного економічного співробітництва	16
6 – ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	18
7 – забезпечення єдності регіонів України	17
8 – впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	12
9 – проблеми відносин з російською Федерацією	3
10 – забезпечення енергетичної безпеки України	21
11 – реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	12
12 – шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	6
13 – судова реформа	18
14 – реформа органів правопорядку	11
15 – проблеми демократизації суспільства	12
16 – реформування освіти та виховання	20
17 – реформування системи охорони здоров'я	17
18 – пенсійна реформа	11
19 – виборче законодавство, формування багатопартійної системи	10
20 – антикорупційні реформи	19
21 – формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	21
22 – ситуація з дотриманням прав людини	5
23 – розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	11
24 – розвиток медіа	3
25 – гуманітарна сфера (мова, культура, мистецтво)	3
26 – проблеми національних меншин	1
27 – розвиток релігій та їх вплив на суспільство	2
28 – екологія, навколишнє середовище	9
29 – проблеми розвитку села	10
30 – питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	21
31 – реформування житлово-комунального господарства	11
32 – (що ще?)	2

16. А які саме матеріали потрібні, в якому форматі? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – короткі аналітичні записки з аналізу проблеми, включаючи рекомендації	58
2 – дані соціологічних опитувань	44
3 – глибокі аналітичні звіти	29
4 – аналітичні розробки з пропозиціями принципово інноваційних ідей та рішень	61
5 – матеріали для конференцій та Круглих столів для публічного обговорення управлінських рішень	22
6 – інше (що?)	0

17. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці державних структур та недержавних аналітичних центрів? (вказіть все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – відсутність належної інформації про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	33
2 – відсутність належної політичної культури формування політики та ухвалення управлінських рішень	42
3 – низький професійний рівень працівників державних структур	22
4 – невміння державних органів працювати з аналітичними центрами	36
5 – неналежна якість матеріалів, які пропонують НАЦ	8
6 – невміння експертів з аналітичних центрів працювати з державними установами, нерозуміння специфіки їх роботи	25
7 – відсутність коштів у державних структур, щоб оплатити роботу НАЦ	46
8 – постійний брак часу у працівників державних структур, управлінські рішення доводиться приймати дуже швидко, часто – «з сьогодні на вчора»	31
9 – на місцях реально немає аналітичних центрів, куди можна було б звертатися	18
10 – інше (що?)	0
11 – важко відповісти	3

18. Якщо Ви стикалися з аналітичними розробками недержавних центрів, що Вас найбільше не влаштовує? (вкажіть все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – загалом майже все влаштовує	25
2 – загальна низька якість аналітичних матеріалів	5
3 – виклад загальновідомих речей	26
4 – абстрактність аналізу, відсутність конкретних пропозицій для реалізації	32
5 – відірваність аналізу від українських реалій	25
6 – політична заангажованість	17
7 – надто наукова і не завжди зрозуміла мова викладу	9
8 – тексти занадто великі, не структуровані, не виділяється головне від другорядного	9
9 – інше (що?)	1

19. Чи готові державні органи влади та урядового самоврядування платити аналітичним центрам за роботу?

	Кількість відповідей ¹¹
1 – так, і цілком достойну ціну	4
2 – так, але доволі скромно	12
3 – було б добре, щоб частину оплачував – якийсь фонд, частину – державна установа	25
4 – ні, не готові	26
5 – важко сказати	20

¹¹ 3 експерти не надали відповіді на це запитання.

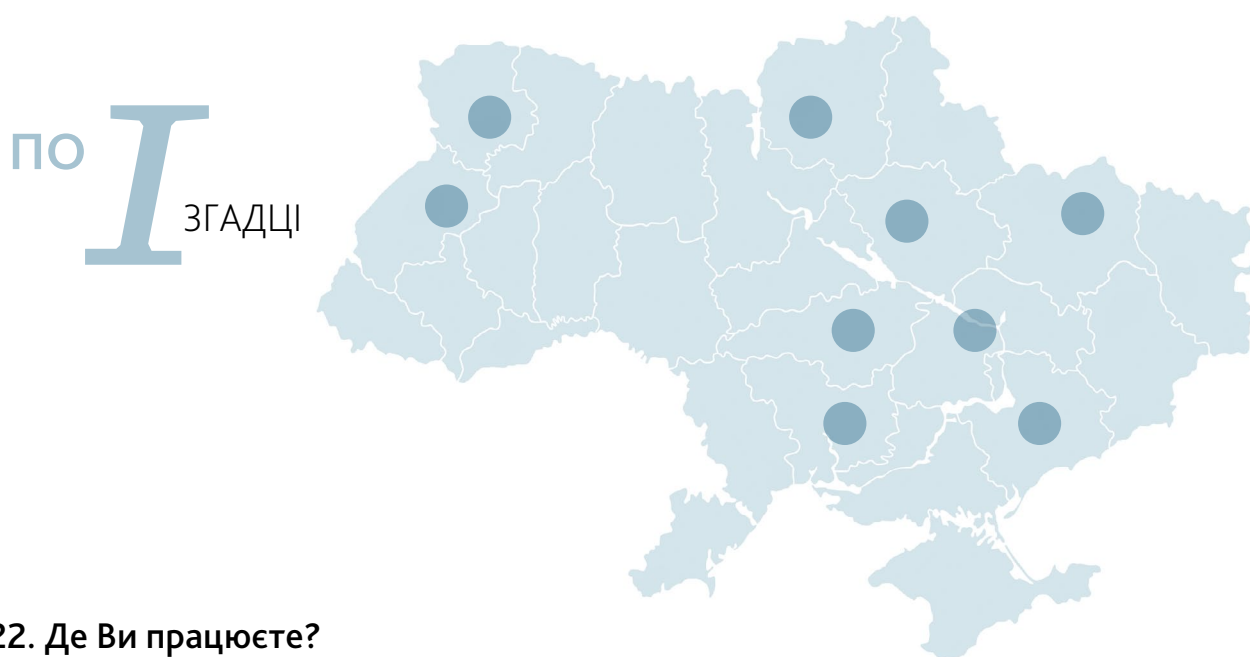
20. Діяльність яких аналітичних центрів Ви вважаєте найбільш корисною і затребуваною? (назвіть не більше семи)

	Кількість згадок
Український центр економічних і політичних досліджень імені О.Разумкова	21
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	13
Центр політико-правових реформ (ЦППР)	10
Міжнародний центр політичних досліджень	7
Реанімаційний пакет реформ (РПР)	6
Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД)	5
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій	5
Центр протидії корупції (ЦПК)	3
Київський інститут проблем управління імені Горшеніна	3
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва (ІЕАС)	3
Інститут трансформації суспільства (ІТС)	3
Інститут світової політики (ІСП)	3
Лабораторія законодавчих ініціатив	2
ГМ «ОПОРА»	2
Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД)	2
Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР)	2
Інші	21 ¹²

¹² Центр політичних студій та аналітики, Інститут політичної освіти, Інститут громадянського суспільства, Український клуб аграрного бізнесу, Центр економічного розвитку, Центр близькосхідних досліджень, Агентство моделювання ситуацій, Центр «Гардарика», Інститут Схід-Захід (ІСЗ), Комітет виборців України (КВУ), Інститут Медіа Права (ІМП), Економічний дискусійний клуб, Київський міжнародний інститут соціології (КМІС), GIZ, Фонд Фрідріха Наумана, Центр дослідження визвольного руху, Громадський рух «Чесно», Інститут суспільно-економічних досліджень (ІСЕД), Фонд національних стратегій, Асоціація молодих українських політологів і політиків (АМУПП), Інститут демократії ім. Пилипа Орлика – по 1 згадці.

**21. Які аналітичні центри, які працюють не в Києві, Ви б могли виділити?
Назвіть їх.**

Політологічний центр «Генеза» (м. Львів), Інститут міста (м. Львів), громадська організація «Європейський діалог» (м. Львів), АЦ «Бюро економічних та соціальних досліджень» (м. Полтава), Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень (м. Чернігів), Аналітичний центр «Перспектива» (м. Миколаїв), Агентство Економічного розвитку (м. Вознесенськ), Кіровоградська асоціація «Громадські ініціативи» (м. Кропивницький), ГО «Центр політичного аналізу та виборчого консалтингу» (м. Луцьк), Дніпровський центр соціальних досліджень (м. Дніпро), ГО «Центр політичних досліджень» (м. Львів), Центр незалежних соціологічних досліджень (м. Запоріжжя), Харківський фонд місцевої демократії (м. Харків) – по 1 згадці.

22. Де Ви працюєте?

	Кількість відповідей
1 – Адміністрація Президента	1
2 – Кабінет Міністрів	4
3 – центральний орган державної виконавчої влади	11
4 – Верховна Рада України	21
5 – місцева рада	23
6 – місцева державна адміністрація	30

Додаток 2

Опитування неурядових організацій та аналітичних центрів

(всього 56 анкет)

1. Хто, на Вашу думку, є зараз основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – ЗМІ	48
2 – організації громадянського суспільства	40
3 – органи центральної влади	34
4 – органи місцевої влади	17
5 – бізнесові структури	5
6 – міжнародні фонди та організації	47
7 – партії, політичні сили	11
8 – індивідуальні замовники	14
9 – навчальні заклади	7
10 – інші (хто?)	3 ¹³
11 – фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	1

¹³ Іноземні дипломатичні представництва – 2 згадки.

2. Хто, на Вашу думку, є зараз основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість відповідей
1 – зовсім не впливає	0
2 – скоріше не впливає	8
3 – важко сказати напевно, впливає чи ні	15
4 – скоріше впливає	32
5 – дуже впливає	1
6 – не знаю	0

3. Якщо Ви вважаєте, що такий вплив на сьогодні є, то за допомогою яких механізмів він досягається? (вказіть усе, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – через залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах	24
2 – через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	28
3 – через участь у Громадських Радах та інших дорадчих структурах при органах влади	16
4 – через перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	19
5 – через вплив на громадську думку суспільства з використанням ЗМІ	33
6 – через обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участю представників органів влади	24
7 – через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	48
8 – через організацію разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо)	25
9 – інше (що?)	1 ¹⁴
10 – важко сказати	1

¹⁴ Через роботу в коаліціях ГО – 1 згадка.

4. А які форми співпраці з органами державної влади в перспективі Ви вважаєте найбільш ефективними? (вказіть усе, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – залучення органами влади аналітичних центрів до вироблення стратегій та конкретних рішень у тих сферах, де ці центри вже працюють і мають на це фінансове забезпечення	46
2 – замовлення органами влади певної роботи аналітичним центрам на контрактній основі, з відповідною оплатою	43
3 – залучення органами влади до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	33
4 – участь представників аналітичних центрів у Громадських Радах та інших дорадчих структурах при органах влади	18
5 – перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	9
6 – формування громадської думки суспільства з використанням ЗМІ	31
7 – обговорення проблем на круглих столах і конференціях, спільно аналітичних центрів та представників органів влади	25
8 – вплив через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	38
9 – організація разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо) з метою ухвалення потрібних рішень	9
10 – інше (що?)	1 ¹⁵
11 – важко сказати	0

5. Чи доводилося Вашому аналітичному центру співпрацювати з органами державної влади та місцевого самоврядування?

	Кількість відповідей
1 – так, і на постійній основі	22
2 – так, ситуативно, час від часу	32
3 – ні	2

¹⁵ Залучення АЦ до незалежної оцінки результатів конкретної політики.

6. Якщо Вашому аналітичному центру доводилося співпрацювати з органами державної влади, то хто зазвичай був ініціатором такої співпраці?

	Кількість відповідей ¹⁶
1 – наш аналітичний центр	16
2 – відповідний державний орган	3
3 – донори, які фінансували відповідну роботу	8
4 – по-різному, в різних ситуаціях	27

7. Якщо Ваш аналітичний центр долучався до співпраці з державними структурами, то хто зазвичай оплачував цю роботу? (позначте усі варіанти)

	Кількість згадок
1 – оплата цієї роботи вже була врахована в проекті, які виконував наш центр	44
2 – фактично робота була виконана на волонтерській основі	35
3 – робота була частково оплачена за рахунок наших ресурсів, частково – органом влади	6
4 – вся робота була оплачена органом влади	2
5 – робота, виконана для державного органу влади, була оплачена з інших джерел (бізнесовими структурами, окремими людьми тощо)	5
6 – інше (що?)	0

8. Як би Ви оцінили зміни у співпраці Вашого аналітичного центру з органами державної влади за останній рік?

	Кількість відповідей ¹⁷
1 – співпраця з органами влади зросла	29
2 – співпраця з органами влади зменшилася	4
3 – фактично за рік нічого не змінилося	18
4 – інше (що?)	1 ¹⁸
5 – важко сказати	1

¹⁶ 2 експерти не надали відповідь на це запитання.

¹⁷ 3 експерти не надали відповідь на це запитання.

¹⁸ Організація працює перший рік.

9. Як Ви вважаєте, в якій саме сфері аналітичних розробок органи влади можуть відчувати сьогодні найбільшу потребу? (вкажіть все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	24
2 – конституційна реформа	20
3 – соціологічні дослідження	25
4 – макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	20
5 – питання міжнародного економічного співробітництва	18
6 – ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	26
7 – забезпечення єдності регіонів України	19
8 – впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	29
9 – проблеми відносин з Російською Федерацією	18
10 – гарантування енергетичної безпеки України	23
11 – реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	16
12 – шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	13
13 – судова реформа	25
14 – реформа органів правопорядку	20
15 – проблеми демократизації суспільства	20
16 – реформування освіти та виховання	29
17 – реформування системи охорони здоров'я	27
18 – пенсійна реформа	19
19 – виборче законодавство, формування багатопартійної системи та ін.	29
20 – антикорупційні реформи	33
21 – формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	26
22 – ситуація з дотриманням прав людини	24
23 – розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	25
24 – розвиток медіа	14
25 – гуманітарна сфера: формування національної свідомості (мова, мистецтво)	17
26 – проблеми національних меншин	10
27 – розвиток релігій та їх вплив на суспільство	10
28 – екологія, довкілля	29
29 – проблеми розвитку села	21
30 – питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	36
31 – реформування житлово-комунального господарства	23
32 – (що ще?)	7 ¹⁹

¹⁹ Реформа енергетики; зовнішня політика; реформа державного управління – по 1 згадці.

10. А тепер виділіть, будь ласка, з вищеназваного переліку ті сфери, в яких може надати певні розробки Ваш аналітичний центр

	Кількість згадок
1 – загальний аналіз стану суспільства та тенденцій його розвитку	16
2 – конституційна реформа	7
3 – соціологічні дослідження	12
4 – макроекономічні проблеми розвитку національної економіки	9
5 – питання міжнародного економічного співробітництва	7
6 – ситуація на Донбасі і прогнози перспектив її розвитку	11
7 – забезпечення єдності регіонів України	8
8 – впровадження Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом	14
9 – проблеми відносин з Російською Федерацією	7
10 – гарантування енергетичної безпеки України	8
11 – реформування Збройних сил України, проблеми безпеки	4
12 – шляхи і методи розв'язання міжнародних конфліктів	4
13 – судова реформа	10
14 – реформа органів правопорядку	7
15 – проблеми демократизації суспільства	18
16 – реформування освіти та виховання	9
17 – реформування системи охорони здоров'я	7
18 – пенсійна реформа	7
19 – виборче законодавство, формування багатопартійної системи та ін.	15
20 – антикорупційні реформи	19
21 – формування сприятливого для розвитку бізнесу середовища	11
22 – ситуація з дотриманням прав людини	9
23 – розвиток громадянського суспільства, виховання громадянина	24
24 – розвиток медіа	9
25 – гуманітарна сфера: формування національної свідомості (мова, мистецтво)	5
26 – проблеми національних меншин	2
27 – розвиток релігій та їх вплив на суспільство	4
28 – екологія, довкілля	8
29 – проблеми розвитку села	3
30 – питання децентралізації та розвитку місцевого самоврядування	21
31 – реформування житлово-комунального господарства	7
32 – що ще?	2

11. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці державних структур та недержавних аналітичних центрів? (відзначте все, що вважаєте важливим)

	Кількість згадок
1 – відсутність належної інформації у органів влади про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	25
2 – невміння державних органів працювати з аналітичними центрами	38
3 – неналежна якість матеріалів, які пропонують НАЦ, непрактичність тощо	18
4 – невміння експертів з аналітичних центрів працювати з державними установами, нерозуміння специфіки їхньої роботи	19
5 – бажання влади отримати замість аналітичного матеріалу готовий текст потрібного рішення	20
6 – відсутність коштів у державних структур, щоб оплатити роботу НАЦ	32
7 – тематична обмеженість діяльності недержавних аналітичних центрів	5
8 – постійний брак часу у працівників державних структур, управлінські рішення доводиться ухвалювати дуже швидко, часто – «з сьогодні на вчора»	29
9 – ухвалення владою не кращих варіантів рішень, а тих, які комусь вигідні (політично чи комерційно), і тоді об'єктивний аналіз лише заважає	39
10 – просто небажання органів влади співпрацювати з аналітичними центрами	12
11 – інше (що?)	7 ²⁰
12– важко відповісти	0

²⁰ Незацікавленість; Низький рівень компетенції державних службовців, особливо на регіональному рівні; Відсутність довіри, непотрібна антагонізація; влада не дослухається до правильних порад експертів, тому що виконання цих порад породжує занадто великі політичні ризики політичного режиму (Дарон Аджемоглу і Джеймс Робінсон) – по 1 згадці.

12. Які основні джерела фінансування Вашого аналітичного центру?
(Вкажіть усі джерела)

	Кількість згадок
1 – міжнародні донори	50
2 – українські донори	10
3 – органи державної влади	3
4 – український бізнес	8
5 – іноземний бізнес	1
6 – добровільні пожертвування окремих громадян	14
7 – інше	2 ²¹

13. Чи співпрацюєте Ви з іншими аналітичними центрами?

	Кількість відповідей ²²
1 – так, постійно	22
2 – так, час від часу	28
3 – ні	5

²¹ Членські внески; власні доходи – по 1 згадці.

²² 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

14. Якщо Ви співпрацюєте з іншими аналітичними центрами, вкажіть, з якими (за останні 2 роки)

	Кількість згадок
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	11
Центр політико-правових реформ	6
DiXi Group	5
ГМ «ОПОРА»	4
Загалом з організаціями РПП	4
ЦПСА «Ейдос»	4
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій	4
VoxUkraine	3
Інститут світової політики	3
Творчий центр ТЦК	3
Лабораторія законодавчих ініціатив	3
Інститут громадянського суспільства	3
Європейсько-українське енергетичне товариство	2
Ресурсно-аналітичний центр "Суспільство і довкілля"	2
Міжнародний центр перспективних досліджень	2
Київський міжнародний інститут соціології	2
Міжнародна фундація виборчих систем (IFES)	2
Київська школа економіки	2
Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД)	2
Центр протидії корупції	2
CASE-Україна	2
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва	2
Європа без бар'єрів	2
Енергетична асоціація України	2
Центр UA	2
Інші	72 ²³

²³ Центр інформації про права людини; Детектор медіа; Сильніші Разом; Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень; Нафтогазбудінформатика; Аналітичний центр «Психея»; Bruegel; German Advisory Group; Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V.; Stiftung Wissenschaft und Politik; The Centre for Educational Research and Innovation (CERI); Florence School of Regulation; Альянс громадського здоров'я; CEDOS; Український центр європейської політики; CEDEM; Інститут справ публічних (Варшава); Асоціація сприяння самоорганізації населення (Одеса); Transparency International Україна; Асоціація близькосхідних досліджень (проект «Українська миротворча школа»); Ромський фонд міжнародних та регіональних досліджень; Рада зовнішньої політики «Українська призма»; Pro:мова; SEPS (Бельгія); Центр Разумкова; Київський інститут енергетичних досліджень; Асоціація зовнішньої політики (Молдова); Ліберальна Академія - Тбілісі (Грузія); Українська Гельсінська спілка з прав людини; PROVIDUS (Латвія); Право на місто; Центр дослідження місцевого самоврядування (Львів); Фонд місцевих ініціатив (Харків); European Fundraising Association, FUND (Romania); Center for the Study of Philanthropy and Civil Society; CIVICUS; NIOK (Hungary); Center for Philanthropy (Slovakia); Харківська правозахисна група; Чугуївська правозахисна група; Номос; International Centre for Democratic Transition (Угорщина); PASOS (Чехія); Центр політичного аналізу та виборчого консалтингу (Луцьк); Інститут Громадської Експертизи (Дніпропетровськ); Центр аналітичних досліджень (Миколаїв); Аналітичний центр «Бюро економічних та соціальних досліджень (Полтава); Школа політичної аналітики «Поліс» (Рівне); Центр досліджень регіональної політики (Суми); Фонд місцевої демократії (Харків); Центр досліджень південноукраїнського прикордоння (Херсон); Академія стратегічних досліджень (Черкаси); Академія стратегічних досліджень (Черкаси); Буковинська агенція регіонального розвитку (Чернівці); Буковинська агенція регіонального розвитку (Чернівці); Дослідницький центр соціальних технологій (Тернопіль); Агентство стійкого розвитку Луганського регіону (Луганськ); Подільська агенція регіонального розвитку (Вінниця); Інститут соціального та економічного аналізу; Фундація польсько-української співпраці (PAUCI); Інститут соціальних і економічних реформ; Стокгольмський міжнародний інститут дослідження миру; Український інститут публічної політики; Національний фонд підтримки демократії; Російський суспільно-політичний центр; Центр глобалістики «Стратегія XXI»; ЦЕС; Донецький інститут інформації; Інститут Горшеніна – по 1 згадці.

15. У якій сфері переважно працює Ваш аналітичний центр? (якщо напрямів діяльності кілька, зазначте їх)

	Кількість згадок
Економіка	14
Політика	22
Освіта	11
Культура	3
Захист прав людини	17
АТО, розв'язання конфлікту та реінтеграція Донбасу	7
Проблеми переселенців з Криму та Донбасу	9
ЗМІ	10
Реформування державного управління	11
Національні меншини	1
Соціальні проблеми (безробіття, пенсії, вразливі соціальні групи тощо)	7
Боротьба з корупцією	22
Розвиток громадянського суспільства	22
Екологія	5
Медицина	3
Наркоманія, алкоголізм, СНІД	2
Гендерні проблеми	4
Зовнішня політика	9
Інше	13 ²⁴

16. Який був річний бюджет Вашого центру минулого року?

	Кількість відповідей
до 100 тис. гривень	5
101 - 300 тис. гривень	4
301 - 500 тис. гривень	3
501- 1 млн гривень	2
1 – 3 млн гривень	11
понад 3 млн гривень	15
важко сказати /не знаю	16

²⁴ Енергетика – 4 згадки; міжнародне спостереження за виборами – 2 згадки; міжнародна безпека, оборона, ЗСУ, правова політика; реформування сільського господарства; стратегічне планування; виборча реформа, діалог між владою і громадськістю на місцевому рівні; електронне урядування, електронна демократія; аналіз великих масивів даних – по 1 згадці.

Додаток 3

Опитування представників засобів масової інформації (ЗМІ)

(Всього опитано 37 експертів)

1. Чи знаєте Ви про діяльність недержавних аналітичних центрів в Україні?

	Кількість відповідей
1 – так, знаю, і доволі добре	21
2 – дещо про це знаю, але не можу сказати, що достатньо	12
3 – знаю мало	2
4 – фактично не знаю нічого	3

2. Наскільки особисто Вам потрібні матеріали, що розробляють недержавні аналітичні центри?

	Кількість відповідей
1 – дуже потрібні	12
2 – загалом потрібні	19
3 – загалом не потрібні	3
4 – не потрібні зовсім	1
5 – важко сказати	2

3. Звідки Ви переважно дізнаєтеся про діяльність недержавних аналітичних центрів? (зазначте основні джерела інформації)

	Кількість згадок
1 – з сайтів аналітичних центрів	12
2 – від керівників та аналітиків цих аналітичних центрів	6
3 – з їхніх заходів – презентацій, Круглих столів, конференцій	22
4 – зі ЗМІ	26
5 – з друкованої продукції аналітичних центрів	4
6 – з їх розсилок через Інтернет	13
7 – від своїх співробітників, колег, друзів	6
8 – інше (що?)	2 ²⁵

4. Хто, на Вашу думку, є основним «споживачем» матеріалів, які готують недержавні аналітичні центри? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – ЗМІ	34
2 – організації громадянського суспільства	21
3 – органи центральної влади	15
4 – органи місцевої влади	7
5 – бізнесові структури	11
6 – міжнародні фонди та організації	25
7 – партії, політичні сили	20
8 – індивідуальні замовники	14
9 – навчальні заклади	1
10 – інші (хто?)	0
11 – фактично «споживачів» у недержавних аналітичних центрів немає	0

²⁵ Соціальні мережі – 2 згадки.

5. Як Ви вважаєте, якою мірою діяльність недержавних аналітичних центрів впливає на формування державної політики?

	Кількість відповідей
1 – зовсім не впливає	1
2 – скоріше не впливає	10
3 – важко сказати напевно, впливає чи ні	12
4 – скоріше впливає	11
5 – дуже впливає	2
6 – не знаю	1

6. Якщо Ви вважаєте, що такий вплив зараз є, то за допомогою яких механізмів він досягається? (вкажіть усе, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – через залучення аналітичних центрів органами влади до вироблення стратегій та конкретних рішень у різних сферах	10
2 – через залучення до розробки стратегій та рішень окремих фахівців з аналітичних центрів	17
3 – через участь в Громадських Радах та інших дорадчих структурах при органах влади	18
4 – через перехід на роботу в органи влади фахівців аналітичних центрів	8
5 – через вплив на громадську думку суспільства з використанням ЗМІ	28
6 – через обговорення проблем на круглих столах, конференціях за участю представників органів влади	12
7 – через співпрацю з міжнародними організаціями, які, в свою чергу, впливають на українську владу	17
8 – через організацію разом з іншими недержавними організаціями різних форм тиску на владу (мітинги, флешмоби тощо)	7
9 – інше (що?)	0
10 – важко сказати	2

7. Як Ви вважаєте, чи за останній рік посилився вплив недержавних аналітичних центрів на рішення, що приймає влада, чи, навпаки, зменшився?

	Кількість відповідей
1 – посилився	9
2 – зменшився	4
3 – не змінився	17
4 – важко сказати	7

8. Як відомо, і в Україні існують різні структури, які займаються дослідженнями. Якщо Вам потрібна якась інформація з певного питання – куди Ви зазвичай звертаєтесь? (зазначте все, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – до державного інституту Академії наук, де цим займаються	8
2 – до певного підвідомчого дослідницького інституту	8
3 – до вищого начального закладу	2
4 – до комерційного дослідницького центру	6
5 – до недержавного аналітичного центру	21
6 – до конкретної людини, незалежно від місця роботи	21
7 – інше	0

9. Наскільки активно, на Вашу думку, ЗМІ залучають результати досліджень недержавних аналітичних центрів?

	Кількість відповідей
1 – постійно	9
2 – час від часу	23
3 – дуже рідко	3
4 – фактично ніколи	1
5 – важко сказати	1

10. Наскільки активно Вам особисто доводилося використовувати в роботі результати досліджень недержавних аналітичних центрів?

	Кількість відповідей ²⁶
1 – постійно	7
2 – час від часу	24
3 – дуже рідко	3
4 – фактично ніколи	1
5 – важко сказати	1

11. Якщо Вам доводилося використовувати в своїх роботі матеріали аналітичних центрів – то яких саме?

	Кількість згадок
Центр Разумкова	14
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	14
Київський міжнародний інститут соціології (КМІС)	5
Центр політико-правових реформ (ЦППР)	5
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва	4
CEDOS	3
Інститут світової політики	3
Інститут Горшеніна	3
Реанімаційний пакет реформ	3
Аналітичний центр «Нова Економіка»	2
Соціологічна група «Рейтинг»	2
Український незалежний центр політичних досліджень	2
DiXi Group	2
Інститут суспільно-економічних досліджень (ІСЕД)	2
Інші	24 ²⁷

²⁶ 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

²⁷ Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України; Інститут економічних досліджень і політичних консультацій; МФ «Відродження»; Комітет виборців України; УкрАгроКонсалт; Transparency International Україна; TNS; Ейдос; IMI; IFES; НІСД; CASE-Україна; VoxUkraine; Центр дослідження армії конверсії та роззброєння; Європа без бар'єрів; Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень; Мережа центрів правової інформації та консультацій; Координаційний Центр з надання правової допомоги; Українська Фондація правової допомоги; Правовий простір; Про:мова; Центр глобалістики XXI; Центр протидії корупції; ГМ «ОПОРА» - по 1 згадці.

І які матеріали?

	Кількість згадок
Соціологічні дослідження, рейтинги політичних партій	9
Коментарі вузькогалузевих експертів	4
Інфографіка	3
Дослідження системи освіти	2
Аналітичні звіти	2
Виступи на прес-конференціях та круглих столах	2
Інше	7 ²⁸

12. Чи відчуваєте Ви особисто потребу у систематичній співпраці ЗМІ з недержавними аналітичними центрами?

	Кількість відповідей
1 – так	23
2 – в систематичній – ні, але періодично, час від часу – так	14
3 – ні, це мені не потрібно	0

13. Які саме матеріали Вам потрібні? В якому вигляді? (Зазначте усе, що вважаєте за потрібне)

	Кількість згадок
1 – серйозні аналітичні розробки певної тематики	20
2 – аналіз альтернативних підходів до вирішення певних проблем	21
3 – короткі аналітичні записки з певних актуальних питань	25
4 – коментарі певних експертів з тих чи інших питань	31
5 – консультації експертів для журналістів з певних питань	24
6 – інше (що?)	2 ²⁹
7 – насправді подібні матеріали мені не потрібні	0

²⁸ Законодавчий моніторинг; дослідження переселенців; економічні дослідження; реформа поліції; асоціація Україна-ЄС; ситуація в Криму; реформа державного управління – по 1 згадці.

²⁹ Огляди міжнародних рішень, аналіз-прогноз – по 1 згадці.

14. Що, на Вашу думку, найбільше заважає співпраці ЗМІ та недержавних аналітичних центрів? (відзначте все, що вважаєте важливим)

	Кількість згадок
1 – відсутність належної інформації у ЗМІ про те, чим займаються недержавні аналітичні центри (НАЦ)	6
2 – невміння ЗМІ працювати з аналітичними центрами	9
3 – невміння експертів з аналітичних центрів працювати із ЗМІ, нерозуміння специфіки їхньої роботи	7
4 – прагнення ЗМІ отримати сенсацію, а не об'єктивну інформацію чи аналітику	12
5 – відсутність коштів у ЗМІ, щоб оплатити роботу НАЦ	5
6 – тематична обмеженість діяльності недержавних аналітичних центрів	4
7 – постійний брак часу у журналістів, робота «з хвилини на хвилину»	8
8 – заангажованість ЗМІ, що спонукає звертатися до «потрібних», а не до кращих експертів	6
9 – просто у ЗМІ немає потреби співпрацювати з аналітичними центрами	2
10 – інше (що?)	4
11 – важко відповісти	1

15. В матеріалах з якої тематики Ви відчуваєте зараз найбільшу потребу?

	Кількість згадок
Економічна ситуація в країні та її перспективи	14
Зовнішня політика, ставлення до України	6
Контроль органів влади, розвиток громадянського суспільства	5
Загальний перебіг реформ, та його аналіз	3
Дослідження регіонів, та впровадження реформ на місцях	3
Соціологічні дослідження	3
Реформи в армії та секторі оборони	3
Аналіз ситуації на Донбасі	3
Антикорупційна реформа	3
Аналіз законотворчості	2
Інше	4 ³⁰

³⁰ Ситуація в енергетиці; медіа та інформаційна війна; партійне будівництво; судова реформа – по 1 згадці.

16. Які аналітичні центри, на Вашу думку, найбільш успішно співпрацюють із ЗМІ?

	Кількість згадок
Центр Разумкова	14
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	12
Київський міжнародний інститут соціології	5
Реанімаційний пакет реформ	5
Центр політико-правових реформ	4
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва	4
Інститут світової політики	3
Комітет виборців України	2
Центр протидії корупції	2
Інші	14 ³¹

17. Які експерти з аналітичних центрів найбільш успішно співпрацюють із ЗМІ?

	Кількість згадок
Ірина Бекешкіна	8
Ігор Коліушко	3
Володимир Фесенко	3
Марія Золкіна	3
Олександр Сушко	3
Вадим Карасьов	2
Віталій Шабунін	2
Володимир Горбач	2
Інші	17 ³²

³¹ Аналітична група «Да Вінчі»; CEDOS; ГМ «ОПОРА»; Міжнародний центр перспективних досліджень; МФ «Відродження»; аналітичний центр «Психея»; Defence Express; Центр соціальних досліджень «СОФІЯ»; TNS; Ейдос; DiXi Group; Центр дослідження армії конверсії та роззброєння; Case-Україна; Vox-Ukraine – по 1 згадці.

³² Микола Хавронюк; Олександр Пасхавер; Ірина Сушко; Василь Юрчишин; Юрій Якименко; Сергій Згурець; Володимир Омельченко; Альона Гетьманчук; Віктор Таран; Олександр Банчук; Віктор Тимошук; Юлія Кириченко; Валентин Бадрак; Дмитро Боярчук; Борис Тарасюк; Ярослав Юрчишин; Юлія Тищенко.

18. А особисто Ви з якими аналітичними центрами найбільш плідно співпрацювали?

	Кількість згадок
Центр Разумкова	8
Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва	4
Центр політико-правових реформ	3
Київський міжнародний інститут соціології	3
Інститут Євро-Атлантичного співробітництва	3
Центр дослідження армії конверсії і роззброєння	2
Інші	16 ³³

19. А з ким з експертів?

	Кількість згадок
Василь Юрчишин	4
Юрій Якименко	4
Ірина Бекешкіна	4
Ігор Коліушко	3
Олександр Сушко	3
Валентин Бадрак	2
Сергій Згурець	2
Інші	18 ³⁴

20. Чи готові ЗМІ платити аналітичним центрам за їхні аналітичні розробки?

	Кількість відповідей ³⁵
1 – ми вже платимо за те, що самі замовляємо	0
2 – так, в принципі готові	4
3 – готові, якщо це не буде дорого	7
4 – ні, не готові	19
5 – вважаємо, що це аналітичні центри повинні нам платити за використання їхніх матеріалів у ЗМІ	0
6 – важко сказати	6

³³ Група «Рейтинг»; Аналітична група «Да Вінчі»; CEDOS; Інститут суспільно-економічних досліджень (ІСЕД); Реанімаційний пакет реформ; УкрАгроКонсалт; Аналітичний центр «Психея»; Defence Express; TNS; Центр протидії корупції; Ейдос; Case-Україна; Vox-Україна; Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень; Інститут світової політики; Центр глобалістики XXI – по 1 згадці.

³⁴ Анатолій Баронін, Микола Хавронюк, Володимир Фесенко, Сергій Феофілов; Ірина Сушко; Володимир Горбач; Ігор Бураковський; Сергій Куюн; Михайло Гончар; Олексій Мельник; Віктор Замятін; Віталій Шабунін; Віктор Таран; Олександр Банчук; Віктор Тимошук; Юлія Кириченко; Марія Золкіна; Юлія Тищенко; Віталій Мартинюк; Єгор Стадний – по 1 згадці.

³⁵ 1 експерт не надав відповіді на це запитання.

21. У якому ЗМІ Ви працюєте?

	Кількість відповідей
1 – друковане ЗМІ (газета, журнал)	7
2 – телебачення	11
3 – радіо	2
4 – Інтернет-видання	8
5 – інформаційна агенція	2
5 – громадська організація, що займається питаннями ЗМІ	1
6 – інше (що?)	6 ³⁶

³⁶ Прес-служба політичної партії – 2 відповіді; Конвергентна редакція (інтернет/теле/радіо); Нацрада з питань телебачення і радіомовлення; фрілансер – по 1 відповіді.